

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Uppbackningar och interaktionell kompetens i två andraspråkssamtal

Helsingfors universitet
Finska, finskugriska och nordiska institutionen
Nordiska språk
Pro gradu-avhandling
Susanna Holmström
April 2019

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistiska fakulteten		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Magisterprogrammet i nordiska språk och litteraturer
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Nordiska språk		
Tekijä – Författare – Author Susanna Holmström		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Uppbackningar och interaktionell kompetens i två andraspråkssamtal		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu-avhandling	Aika – Datum – Month and year April 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 67
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Syftet med min avhandling är att granska uppbackningar i andraspråkssamtal samt att jämföra uppbackningsbruket i mitt material med studier om uppbackningar i förstaspråkssamtal. Jag undersöker också om det finns en koppling mellan andraspråkstalarnas bruk av uppbackningar och deras interaktionella kompetens.</p> <p>Den teoretisk-metodologiska ramen för avhandlingen är en kombination av samtalsanalys (CA) och andraspråksforskning (SLA), närmare bestämt CA-for-SLA. Centrala teorier för avhandlingen är interaktionell kompetens, samt deltagarram och kontextualiseringssignaler.</p> <p>Materialet för avhandlingen består av två ca 30 minuter långa lediga gruppsamtal mellan sammanlagt sex stycken andraspråkstalare och mig själv. Studien i avhandlingen är en analys av samtalen där jag dels ser på uppbackningarna och dels diskuterar den interaktionella kompetensen i samtalen som en helhet. Dessutom granskar och diskuterar jag sambanden mellan uppbackningarna i samtalen och den interaktionella kompetensen i dem.</p> <p>Resultaten av min avhandling tyder på att det inte finns en skillnad i det funktionella bruket av uppbackningar mellan första- och andraspråkstalare. Det som däremot, baserat på mitt material, är en skillnad är att andraspråkstalarna inte har en lika bred repertoar av uppbackningsuttryck som förstaspråkstalarna. Resultaten av min studie pekar också på att såväl samtalsstil, individuella skillnader som språkkunskap och språklig input har en betydelse för hurdan uppbackningsbruket är.</p> <p>Kopplingen mellan uppbackningar och interaktionell kompetens är utgående från mitt material inte entydig. Uppbackningsbruket har en betydelse för hur den interaktionella kompetensen bland deltagare i ett samtal realiserar, men är inte ensam en relevant faktor. Framom bruket av uppbackningar, verkar det som att samtalsdeltagarnas grad av aktivitet och engagemang har en betydelse för realiseringen av den interaktionella kompetensen.</p> <p>Utgående från resultaten av denna avhandling föreslår jag mer detaljerade studier av interaktionell kompetens i andraspråkssamtal utgående från ett större material. Jag föreslår också fortsatt forskning i uppbackningar hos olika åldersgrupper och inom olika samtalsstilar samt icke-verbala uppbackningar.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Samtalsanalys, Andraspråksforskning, Interaktionell kompetens, Uppbackningar		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited HELDA – Helsingfors universitets digitala arkiv		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	1
	1.2 Syfte och forskningsfrågor	4
	1.3 Definitioner	5
2	SVENSKA SOM ANDRASPRÅK	5
3	UPPBACKNINGAR	7
	3.1 Uppbackningarnas form och funktion	7
	3.2 Uppbackningar i svenska språket	9
	3.3 Uppbackningar i mitt material	10
4	TEORI	10
	4.1 Samtalsanalys, CA	11
	4.2 Andraspråksforskning, SLA	13
	4.3 CA – för – SLA	15
	4.4 Interaktionell kompetens	16
	4.5 Deltagarroll och kontextualiseringssignaler	18
5	MATERIAL OCH METOD	19
	5.1 Material	20
	5.2 Samtal 1.11.2018	21
	5.3 Samtal 16.1.2019	23
	5.4 Min tillämpning av CA – för - SLA perspektivet	24
	5.5 Validitet och reliabilitet	26
6	ANALYS AV DET FÖRSTA SAMTALET	27
	6.1 Samtalets struktur	27
	6.2 Samtalsstil	30
	6.3 Funktionell analys	32
	6.3.1 Uppbackningar som fortsättningssignaler	32
	6.3.2 Instämmande och icke-instämmande uppbackningar	34
	6.3.3 Uppbackningar som kvitteringar och avslutare	36
	6.3.4 Bristen på uppbackningar	37
	6.4 Interaktionell kompetens i samtalet	38
7	ANALYS AV DET ANDRA SAMTALET	40
	7.1 Samtalets struktur	41
	7.2 Samtalsstil	41

7.3 Funktionell analys	43
7.3.1 Uppbackningar som fortsättningssignaler	43
7.3.2 Instämmande och icke-instämmande uppbackningar	45
7.3.3 Uppbackningar som kvitteringar och avslutare	47
7.3.4 Skratt som uppbackning	48
7.4 Interaktionell kompetens i samtalet	50
8 RESULTATSAMMANFATTNING	51
8.1 Hurdant samtalsstöd använder inlärarna i sin kommunikation i form av uppbackningar?	52
8.2 Hur syns olika uppbackande funktioner i andraspråkssamtal jämfört med förstaspråkssamtal?	55
8.3 Går det att granska uppbackningar som en yttring av andraspråksinlärnarnas interaktionella kompetens?	58
9 DISKUSSION	60
9.1 Tillbakablick	60
9.2 Pedagogiska konsekvenser	64
9.3 Förslag för vidare forskning	66
TRANSKRIPTIONSNYCKEL	68
LITTERATUR	

1 INLEDNING

I dagens globaliserade värld är det allt vanligare att människor använder sig av ett annat språk än sitt modersmål i såväl formella som informella sammanhang. Migration, en ökad globalisering och en utveckling av teknologiska kommunikationsmöjligheter kommer sannolikt att utöka behovet av att lära sig och använda olika språk. Samtal där åtminstone en del av deltagarna, om inte alla, använder något annat språk än sitt modersmål pågår i många olika sammanhang så som exempelvis inom handel, hälsovård, media, arbetslivet och till och med inom familjer. (Wagner & Gardner 2004:1.) Således blir studiet av andraspråk och utvecklingen av resurser för andraspråksstudier allt viktigare och allt mer relevant.

Språkundervisningen i Finland är av hög kvalitet och de flesta finländare lär sig under sin skolgång och studietid åtminstone ett främmande språk samt det andra inhemska språket, finska för svenskspråkiga och svenska för finskspråkiga. Trots språkundervisning känner sig många finländare obekväma med att tala sitt andraspråk eller ett främmande språk, och ofta sägs detta bero på en brist på möjligheter att öva sig i muntliga färdigheter. Ur min egna erfarenhet som språkinlärare håller jag med om att språkundervisningen i skolmiljön ofta främst var fokuserad vid grammatik samt att rätta till de fel inläraren gjorde.

Mitt intresse för svenska som andraspråk har sin grund i mina egna språkstudier. Jag anser själv att det viktigaste att kunna i ett språk är att kommunicera med andra och jag upplever att den undervisning jag fått i grundskolan och gymnasiet inte gav tillräckligt stöd för detta. Min upplevelse är att det att bli förstådd handlar mindre om att tala grammatiskt rätt och mer om att utnyttja kroppsspråk, miner, gester och humor, alltså sådant som är rätt universellt för språk och kommunikation. Eftersom skolundervisningen också börjat lägga mer vikt vid den muntliga språkförmågan, anser jag att det är viktigt att fundera över vad det egentligen är som påverkar hur andraspråksinläraren i sin kommunikation uppfattas av såväl andra andraspråkstalare som av förstaspråkstalare. För att stöda elever såväl under skoltiden som i vuxenutbildning i att lära sig att interagera på ett andraspråk, krävs att undervisningen ger specifika verktyg för detta.

Pragmatisk kunskap, som studeras inom vetenskapsgrenen pragmatik, d.v.s. den kognitiva, sociala och kulturella vetenskapen om språk och kommunikation (Verschuere 2012) är inte en överflöd

aspekt av språkkunskapen. Bristen på pragmatisk kunskap kan leda till att andraspråkstalaren uppfattas som oartig eller oengagerad i ett samtal med en förstaspråkstalare, skriver Yates (2010:288). Att pragmatisk kunskap inte är något som tillägnas särskilt mycket tid i undervisningen har naturligtvis flera olika orsaker. Tidsbrist och innehållet i läroplanen påverkar naturligtvis vilka aspekter som anses vara viktiga, men jag skulle ändå vilja påstå att föråldrade attityder till pragmatik, interaktion och språkinläring spelar en minst lika stor roll. Attityder till språkundervisning jag ofta hör är att den pragmatiska kunskapen främst är något som utvecklas i och med en högre formell språklig kompetens och att den pragmatiska kunskapen skulle vara en biprodukt av den andra inläringen. Ett annat vanligt påstående är också att ifall inläraren verkligen vill lära sig ett språk, måste hen befinna sig i ett land där språket talas.

Att sådana attityder är vanliga bland såväl lärare som inlärare kan leda till att språkundervisningen inte fokuserar på pragmatik eller interaktion, utan främst på formella aspekter av språket. Schmidt (1993:35) konstaterar att för att inläring ska ske måste inläraren vara medveten om de faktorer hen lär sig. Att lära sig pragmatiska aspekter i andraspråket kräver att inlärarens uppmärksamhet riktas mot språkliga former, funktionell mening och relevanta kontextuella särdrag. Att endast exponeras för målspråket är alltså inte tillräckligt för utvecklingen av de pragmatiska kunskaperna. Kasper & Rose (2002:233) menar att fokus vid och explicit undervisning av pragmatiska aspekter i andraspråksklassrummet kan bidra med kunskaper i denna genom att öka inlärarnas medvetenhet om pragmatiska aspekter och ge feed-back åt dem om deras bruk av pragmatiska uttryck.

I Finland är det inte självklart att ha möjligheten att använda svenska varken i vardagliga eller institutionella sammanhang, trots att det är ett officiellt språk. Andraspråksklassrummet blir således den naturliga punkten för att öva pragmatiska och interaktionella kunskaper. Enligt en del färskastudier (bl.a. Barraja-Rohan 2011) finns det heller inget hinder för att aktivt lära sig interaktionella kunskaper i klassrumsmiljö. Studier av interaktionen bland andraspråkstalare är relevant eftersom den kan bidra till att utveckla andraspråksundervisningens innehåll och form. Barraja-Rohan (2011) konstaterar genom forskningen i sin artikel att explicit undervisning i kommunikativa strategier som behövs för att hålla igång ett naturligt samtal på andraspråket ger resultat som bidrar till en smidigare kommunikation och ett större mod hos inläraren för att använda språket i vardagliga situationer.

Eklund Heinonen (2009:12) skriver att bedömningen av den muntliga språkfärdigheten idag ofta betonar testtagarens kommunikativa, interaktiva och funktionella förmåga. Den mer formella delen av språket, i synnerhet den grammatiska, anses inte ha lika stor vikt som tidigare. Detta behöver också reflekteras i språkundervisningens form. Vilket målet med språkundervisningen är är naturligtvis individuellt beroende av vad språkkunskapen ska användas till. Behöver inläraren främst språket för att kunna läsa eller skriva texter på andraspråket har de formella aspekterna, så som grammatik och syntax naturligtvis en större roll än de pragmatiska och kommunikativa aspekterna.

För de flesta kan språkkunskaperna ändå i första hand sägas fungera som ett medel för att använda språket i olika kommunikativa situationer. Detta kan handla om att i arbetslivet sköta kundkontakter på ett andraspråk, att studera utomlands eller att ha släktingar som man vill tala deras modersmål med. Eftersom den sociala interaktionen är en central del av den mänskliga verksamheten har vuxna L2 inlärare ett bestående intresse av att lära sig att samtala, men kan sakna möjligheter till social interaktion på sitt L2 också i ett land där detta språk talas (Roberts & Cooke 2009:620). Detta tycker jag att blir tydligt i fråga om finlandssvenskans särställning i Finland.

Ett samtalsanalytiskt tillvägagångssätt i språkundervisningen innebär ett bruk av genuint vardagsspråk och på grund av detta att man använder sig av verkliga situationer, menar Barraja-Rohan (2011:481). Det är genom att förse inlärarna med insikter om den talade interaktionen (talk in interaction) som samtalsanalysen kan användas för att stärka inläringen, skriver Barraja-Rohan (2011:481).

Att undervisningen och inläringen av andraspråk är ett aktuellt tema framgår också av den mängd artiklar som skrivits inom ämnet under de senaste åren (se t.ex. *The Modern Language Journal* 91 (S1) *TESOL Quarterly* 43 (4) och *Language Teaching Research* 15 (4)). Även i Finland är intresset stort för att granska andraspråksinläring och utbildning. De allra färskaste resultaten på den inhemska fronten, "Ulos opetustilanteesta. Kielenoppimisen laajenevat kontekstit" (under arbete), SKS, redigerad av Kurhila, Kotilainen och Kalliokoski, utkommer år 2019. Min avhandling anknyter till dessa ovannämnda studier.

I min pro gradu-avhandling undersöker jag uppbackningar, det vill säga stödjande tal, i andraspråkssamtal. I min avhandling använder jag mig av ett samtalsanalytiskt perspektiv på andraspråksbruk. Förutom att se hurdana uppbackningar mina informanter använder sig av, är jag

också intresserad av att se om uppbackningarna kan granskas som ett tecken på talarens interaktionella kompetens. Den interaktionella kompetensen innebär, enligt Johnson (2004:98), den kunskap om ett språk som en individ behöver känna till och behärska för att kunna delta i interaktionella praktiker.

Det finns bara ett fåtal svenskspråkiga studier om uppbackningar i andraspråkssamtal, det vill säga ord och uttryck vars främsta funktion är att signalera kontakt och engagemang hos lyssnaren. De studier som gjorts i Finland har ofta fokuserat på endast informanter med finska som förstaspråk. Resultaten av avhandlingen skulle således kunna ha en relevans både i andraspråksundervisningen och i funktionen av att fylla en forskningslucka. Att studentexamen i framtiden också planeras bestå av en muntlig del är en ytterligare motivering för att undersöka hur andraspråkstalare interagerar och på basis av resultaten eventuellt utveckla undervisningen i svenska som andraspråk.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

I denna avhandling undersöker jag hurdana uppbackningar andraspråkstalare använder sig av sinsemellan i ett samtal. Målet med min studie är att se hur uppbackningarna i samtalen ser ut och vilka samtalsstödande funktioner andraspråkstalarna utnyttjar. Jag är också intresserad av att se om det finns en skillnad mellan bruket av uppbackningar mellan förstaspråks- och andraspråkssamtal.

Mina forskningsfrågor är följande:

- Hurdant samtalsstöd använder inlärarna i sin kommunikation i form av uppbackningar?
- Hur syns olika uppbackande funktioner i andraspråkssamtal jämfört med förstaspråkssamtal?
- Går det att granska uppbackningar som en yttring av andraspråksinlärarnas interaktionella kompetens?

I denna avhandling kommer jag härnäst att definiera begrepp som är relevanta i min avhandling samt i vilken mening jag använder dem. Efter det går jag över till de två huvudsakliga temana i avhandlingen, svenska som andraspråk och uppbackningar. På detta följer teoriavsnittet där jag

behandlar samtalsanalys, andraspråksforskning, CA-for-SLA, deltagarram och kontextualiseringssignaler. Inom material och metodavsnittet, som följer på teoriavsnittet, presenterar jag först mina material, därefter min tillämpning av CA-for-SLA perspektivet samt slutligen etiska avväganden och resultatens reliabilitet och validitet. På detta följer sedan analyskapitlet, där jag presenterar materialet ett samtal åt gången. Efter analysen sammanfattar jag resultatet av min studie utgående från mina forskningsfrågor och därefter följer diskussionskapitlet.

1.3. Definitioner

I det som följer definierar jag relevanta begrepp och hur jag använder dem i mitt arbete.

Andraspråk är enligt Richie & Bhatia (1996:1) språk som en individ lärt sig efter att modersmålet, det vill säga förstaspråket, etablerats.

L1 och L2 är begrepp med innebörden första- och andraspråk (first and second language).

SLA (Second Language Acquisition) är en vedertagen benämning för andraspråksinläring.

Uppbackningar definieras av Norrby (2014:166) som stödjande tal, med vilken lyssnaren signalerar att hen inte har för avsikt att ta över talturen. Exempel på uppbäckningar är *mm*, *jo*, *nej* och *jaha*.

En **tur** definieras av Lindström (2008:288) som ett "utrymme i ett dialogiskt utbyte där talaren är i tur att utföra en social handling, ett bidrag till samtalet".

En **turkonstruktionsenhet (TKE)** beskrivs av Lindström (2008:289) som "en grammatiskt, pragmatiskt och prosodiskt bestämbar enhet i talet, som i sin aktuella sekvens utgör en möjlig tur".

En **turbytesplats (TBP)** är enligt Green-Vänttinen (2001:158) en punkt där turen i princip kan gå över till en annan talare.

CTRP (Complex Transition Relevant Place) definieras av Green-Vänttinen (2001:158) som en turbytesplats där syntaktisk, prosodisk och pragmatisk fullbordan sammanfaller.

2 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

I detta kapitel kommer jag först att diskutera begreppet andraspråk och i vilken bemärkelse jag använder begreppet i min avhandling. Efter det kommer jag att presentera tidigare forskning om svenska som andraspråk. Jag kommer först att göra en historisk tillbakablick samt presentera hurdan kunskap det redan finns om svenska som andraspråk för att sedan presentera vilka frågor forskningen idag fokuserar på.

Ellis (1994:11-12) skriver att begreppet andraspråk används inom undervisningen av språk i sådana länder där språket har en institutionell och social roll i samhället. Främmande språk används däremot som begrepp inom undervisningen av språk som primärt lärs i klassrumsmiljö och inte har en betydande roll i samhället. Eftersom svenskan är ett av nationalspråken i Finland och har en såväl institutionell som social roll i samhället, har jag valt att använda begreppet andraspråk. Med det sagt, betyder andraspråk i mitt bruk inte hur många språk informanterna kan eller i vilken ordning de lärt sig språken. Svenskan behöver således inte vara det språk informanterna först lärt sig efter sitt modersmål.

I min text förekommer också begreppen L1 och L2, vilka har innebörden first language och second language (första- och andraspråk). Med förstaspråk menar jag det språk informanterna främst lärt sig som barn genom informella sammanhang så som med familjen och inte genom formell undervisning. Andraspråksinläraren skiljer sig från förstaspråksinläraren i två viktiga avseenden, för det första genom att andraspråksinläraren börjar sin inlärningsprocess vid en tidpunkt när hen är äldre än vid tidpunkten för inlärandet av ett första språk och för det andra behärskar andraspråksinläraren redan ett språkssystem. (Richie & Bhatia 1996:1.)

Svenska som andraspråk har undersökts sedan 1970-talet och är ett av de bäst undersökta andraspråken, menar Norrby & Håkansson (2007:16). Norrby och Håkansson (2007:225) skriver att studierna om svenska som andraspråk har bidragit med kunskap om svenskans språkspecifika mönster, inlärningsordningen för vissa grammatiska strukturer och om språkproduktionen i olika typer av test. De svenska studierna har för det mesta haft ett uttryckligt inlärarperspektiv och följer den metodologiska traditionen för SLA.

I Sverige uppmärksammades under 1970-talet behovet av ny kunskap om andraspråksinlärnin g på grund av den ökade invandringen. Dessa studier hade ofta en deskriptiv karaktär och anknöts till internationellt utarbetade teorier. De svenska studierna karaktäriseras av att ofta anlägga ett utvecklingsperspektiv och av att inlärnarna har sinsemellan olika modersmål. (Norrby & Håkansson 2007:63.) Svenska andraspråksforskare diskuterar ofta inlärnarspråket i relation till markering, språktypologi och språkprocessning. Det svenska inlärnarspråket har beskrivits utgående från interrimspråksteorin och de syntaktiska strukturerna i svenskan är välstuderade, skriver Norrby & Håkansson (2007:77).

Intresset för den pragmatiska kompetensen i andraspråk föddes i mitten av 1990-talet. Studier i pragmatisk kompetens fokuserar ofta på en eller ett par specifika språkhandlingar samt hur inlärnare tolkar och producerar olika språkhandlingar i andraspråket, skriver Norrby & Håkansson (2007:124). Under 2000-talet har studier i andraspråksforskning med samtalsanalytiska metoder behandlat exempelvis rekryteringssamtal med andraspråkstalare (Sundberg 2004), andraspråkstales interaktion i arbetslivet (Nelson 2010) samt studie- och yrkesvägledningssamtal (Sheikhi 2013). Inom området för flerspråkighet har bland annat kodväxling till förstaspråket som resurs i andraspråksklassrummet (Lehti-Eklund 2013) och interaktionellt samarbete mellan första- och andraspråkstalare (Osvaldsson, Persson-Thunqvist & Cromdal 2013) studerats. (Norrby 2014:92.)

Metoder som Norrby & Håkansson (2007:219-223) skriver att frekvent har använts inom andraspråksforskningen är lucktest, bedömningsenket, eliciterad imitation eller eftersägningsexperiment, översättning, bild- och filmbeskrivningar, kommunikativa uppgifter så som spel, rollspel, muntlig intervju och arrangerade samtal, fri uppsats och icke-arrangerade samtal, t.ex. rekryteringssamtal.

3 UPPBACKNINGAR

I det som följer presenterar jag först uppbackningarnas funktion i samtal samt deras placering i förhållande till talarens tur. Därefter presenterar jag tidigare studier om uppbackningar i såväl svenska som L1 och L2.

3.1 Uppbackningarnas form och funktion

Norrby (2014:166) skriver att det finns två roller i ett samtal, den ena är talaren och den andra lyssnaren. Lyssnaren uttrycker sitt lyssnarskap mer eller mindre aktivt genom det som kallas för bland annat *återkopplingssignaler* (se Allwood 1988,1994), *samtalsstöd* (se Adelswärd 1992) och *upppbackningar* (se Linell & Gustavsson 1987 och Green-Vänttinen 2001). I min studie kommer jag att använda termen upppbackningar.

Vilka termer som används och vad som exakt menas med dem varierar. De flesta forskare enas ändå om att upppbackningar är stödjande tal, med vilken lyssnaren signalerar att hen inte försöker ta över talturen. Uppbackningarnas främsta syfte kan således sägas vara att visa på ett aktivt lyssnarskap, prototypiskt består de av korta inpass så som *hm*, *mm* eller *ja*. Uppbackningar ger, förutom det aktiva lyssnarskapet, en signal åt talaren att fortsätta. (Norrby 2014:166.).

Bruket av upppbackningar kan ha flera syften förutom att signalera aktivt lyssnarskap. Gardner (2001:13) skriver att upppbackningar används för att signalera att lyssnaren hört det saga och mottagit budskapet samt möjligtvis att hen förstått eller hållit med det sagda. Genom upppbackningarna kan lyssnaren också signalera att något är ny information eller att det inte är det. Dessutom kan upppbackningar användas då lyssnaren inte har något mer väsentligt att säga eller inte vill tillägga något, samt när lyssnaren vill ge över turen till någon annan. Prosodin spelar också en roll för förståelsen av upppbackningar och således kan samma upppbackningsuttryck användas för skilda tillfällen. (Gardner 2001:13.)

Green-Vänttinen (2001:238) skriver att tidigare studier pekar på att det finns vissa regelbundenheter vid placeringen av upppbackningarna. I praktiken placeras upppbackningarna antingen under talarens tur (överlappande med talet eller i pauser under talarens tur) eller överlappande med slutet på talarens tur eller efter talarens tur. Var upppbackningarna placeras beror på flera faktorer och det är inte heller alltid lätt att veta vilket yttrande en upppbackning hänför sig till (Green-Vänttinen 2001:238.).

Green-Vänttinen (2001:246) skriver att många upppbackningar kommer mitt i en pågående tur redan innan talaren nått en syntaktisk eller intonationsmässig gräns. Uppbackningarna tenderar att

komma tidigt (innan talaren fullbordat en turkonstruktionsenhet) när samtalarna är engagerade eller håller med talaren. Uppbackningens placering mitt i en pågående tur kan också bero på att lyssnaren backar upp något specifikt i talarens tur strax efter att hen hört det, utan att invänta en möjlig fullbordad enhet (Green-Vänttinen 2001:251.). En uppbackning som kommer efter en tydlig CTRP kan fungera som en signal för talaren att hen kan fortsätta tala och att lyssnaren inte vill ta över turen (Green-Vänttinen 2001:234).

3.2 Uppbackningar i svenska språket

Uppbackningar är ett väl undersökt fenomen i svenska språket och har studerats sedan 1970-talet av bland andra Linell & Gustavsson (1987), Allwood (1988) och Adelswärd (1991) på svenskt håll. Green-Vänttinens (2001) doktorsavhandling granskar uppbackningarnas form och funktion i helsingforssvenska samtal. Däremot har det skrivits mindre om uppbackningar i andraspråkssamtal. Ämnet tas upp i två gradun, Hasanens (2001) *Användningen av partiklar i samtal mellan andraspråksinlärare. En analys av uppbackningar, svarsord och samtalsreglerande signaler* och Siparis (2013) *Stöd i samtalet. En analys av högstadielävernas användning av uppbackningar och reparationer i ett muntligt prov*.

Hasanens avhandling behandlar uppbackningarna endast som en del av avhandlingen, och diskuterar därför inte dem på djupet. I min avhandling har jag valt att avgränsa ämnet till endast uppbackningar för att kunna studera ett språkligt fenomen mer grundligt. Resultaten av det muntliga provet i Siparis material är att en konstruerad samtalssituation inte speglar det verkliga språkbruket eftersom inlärarna i en provsituation inte använder sig av hela sin språkliga repertoar. Därför har jag valt mitt material så att det så långt som möjligt motsvarar ett naturligt samtal.

Jag har valt att inte spela in mitt samtalsmaterial i klassrumsmiljö för att jag ville komma ifrån inlärarspecifika miljöer och ett fokus på samtalsdeltagarna som först och främst språkinlärare. Garder & Wagner (2004:2) menar att naturligt data är betydligt rikare interaktionellt sätt än data som är konstruerat för ett visst ändamål. Andraspråkstalare använder sig av en helt annan språklig repertoar i naturliga situationer, där de verkligen behöver 'göra' något genom att använda sitt andraspråk. Språkande i konstruerade, experimentella situationer, har ingen verklig, praktisk

betydelse för andraspråkstalarna, vilket påverkar vidden och nyanseringen hos de interaktionella resurserna som brukas i samtalet, menar Gardner & Wagner (2004:1-2).

3.3 Uppbackningarna i min avhandling

Att definiera och avgränsa uppbackningar i ett samtal är inte helt enkelt. För min avhandling avgränsar jag uppbackningarna enligt det som Green-Vänttinen (2001:85) skriver att är ett vanligt drag för uppbackningar, nämligen att “de följer omedelbart på det yttrande de är en respons på (dock med betraktande av tempo och aktivitet)”. Jag räknar inte minimala responser (t.ex. svar på fråga, ifyllnad, upprepning) som uppbackningar och inte heller utbyggda turer. Även i detta har jag valt dels samma utgångspunkter som Green-Vänttinen (2001:84), det vill säga att det jag benämner uppbackningar inte har initiativegenskaper, bidrar till innehållet i diskursen eller direkt påverkar utformningen av nästa talares yttranden.

Gardner (2001:3) konstaterar att uppbackningar naturligtvis inte endast är verbala uttryck, utan att även suckar, skratt, nickanden och att skaka på huvudet är sätt för lyssnaren att signalera engagemang till det sagda. Min avhandling koncentrerar sig på verbala uppbackningar och jag kommer endast att kort ta upp och diskutera kroppsspråk och blickkontakt som uttryck för icke-verbala uppbackningar. Detta beror på att en pro gradu-avhandling till sin omfattning är begränsad och att skribenten därmed oundvikligen måste göra en avgränsning av faktorer som omfattas av avhandlingen.

4. TEORI

I detta kapitel kommer jag att presentera de centrala teoretiska ramarna för min studie, vilka består av samtalsanalys (CA, Conversation Analysis) och andraspråksforskning (SLA, Second Language Acquisition). I min studie kombinerar jag det samtalsanalytiska perspektivet med andraspråksforskning genom en metod som benämns CA – for – SLA. Fokus i CA – for – SLA studier ligger huvudsakligen vid interaktionen och en analys av de principer, med vilka deltagarna i interaktionen bygger samförstånd (Lilja 2010:16).

I det första delkapitlet presenterar jag samtalsanalys som teori och metod, sedan andraspråksforskning och efter det hur dessa två under de senaste decennierna kommit att utvecklas och kombineras för att bredda förståelsen av språkinläring och interaktion i andraspråkssamtal. Det sista delkapitlet i detta kapitel är en beskrivning av interaktionell kompetens.

4.1 Samtalsanalys, CA

Samtalsanalys uppkom på 1960-talet genom samarbetet mellan sociologerna Harvey Sacks, Emanuel Schegloff och Gail Jefferson, skriver Sidnell (2010:6). De främsta impulserna för samtalsanalys kommer från etnometodologin och Erving Goffmans kvalitativa sociologi. Det etnometodologiska synsättet på kommunikation betyder att interaktionen granskas i vardagliga sammanhang och de praktiska resonemang och det sunda förnuft som deltagarna använder för att förstå varandra och skapa sammanhang står i centrum (Norrby & Håkansson 2007:167.). Samtalsanalysens huvudsakliga resurs är på grund av det ovannämnda autentiska samtal inspelade antingen på ljudband eller videofilm, skriver Kurhila (2000:360).

Den andra inspirationskällan för samtalsanalys utgörs av Goffmans kvalitativt inriktade arbeten om deltagarroller och socialt ansikte, konstaterar Norrby & Håkansson (2007:168). Goffmans arbeten (se t.ex. 1955, 1983) presenterar tankegången att social interaktion är en social institution i sig självt med regler och sociala förpliktelser, och inte endast ett medium för att upprätthålla sociala roller, till exempel status eller ålder, skriver Norrby (2014:34).

Samtalsanalysen strävar efter att beskriva interaktionens grundläggande beståndsdelar som är grunden för alla samtal. Den samtalsanalytiska traditionen bygger på samtalets grundstruktur, vilken först beskrevs av Sacks, Schegloff & Jefferson i deras artikel *A simplest systematics for the organization of turn taking for conversation* från 1974. Detta har lett till att samtalsanalysen också idag tolkas som en teori, trots att det egentligen är en metod som fötts som en motvikt till teoridrivna studier.

Heritage (1989:22) skriver att de grundläggande tendenserna inom CA kan sammanfattas i fyra grundläggande antaganden: 1. Interaktionen är strukturellt organiserad 2. Alla interaktionella

bidrag är både kontextskapande och kontextförnyande. 3. Dessa två är inneboende i detaljerna i interaktionen, på grund av vilket, inga detaljer i interaktionen utan vidare kan frånses som oviktiga eller oavsiktliga. 4. Social interaktion kan bäst studeras ur naturligt data. Ett grundläggande antagande i samtalsanalys är att interaktionen är strukturellt organiserad och att samtalsdeltagarna orienterar sig mot denna organisering. Samtal och funktionerna i ett samtal är rätt nog bundna vid regler, vilka samtalsdeltagarna känner till. Det regelmässiga systemet är orsaken till att interaktion och förståelse är möjliga i samtal (Kurhila 2000:364.).

Den interaktionella organisationen beskrivs ofta utgående från följande fyra element; närhetspar, preferensorganisation, turtagning och reparation. Dessa fyra har sin grund i Sacks et al. studier och används i dag som en grund för samtalsanalytiska studier (Seedhouse 2004:16-34.). Seedhouse (2004:16) menar att dessa ska förstås som en interaktionell organisation, vilken deltagarna använder normativ och reflexivt både som en handlingsmodell för produktionen av sociala handlingar och som en referenspunkt för tolkningen av sina handlingar.

Nordberg (2013:32) skriver att forskaren genom att anlägga ett deltagarperspektiv granskar och förklarar hur samtalsdeltagarna skapar, befäster, modifierar eller ändrar sin sociala verklighet genom de sociala handlingar som deras yttranden utgör. Inom samtalsanalys är utgångspunkten att forskaren förutsättningslöst granskar de tecken som visar hur samtalsdeltagarna tolkar varandras yttranden, konstaterar Wirdenäs (2013:200). Forskarna utgår endast från det som finns explicit tillgängligt för dem istället för antaganden och hypoteser, vilket sker genom en granskning av vad deltagarna uttrycker verbalt och icke-verbalt samt hur samtalsbidragen mottas av andra deltagare, skriver Norrby & Håkansson (2007:167).

Inom samtalsanalys är det viktigt att beakta precis allt som sägs i den exakta form det yttras. Det som sägs måste också granskas utgående från samtalskontexten eftersom alla yttranden samtidigt är såväl kontextberoende som kontextförnyande och yttranden organiseras systematiskt av samtalsdeltagare, menar Wirdenäs (2013:200-201). På grund av detta, skriver Heritage (1989:22) att inga detaljer i interaktionen utan vidare kan frånses som oviktiga eller slumpartade.

Samtal innehåller element av samarbete för att nå fram till en gemensam förståelse av det sagda. Detta sker genom att de samtalande fortlöpande visar upp för varandra hur de förstår den ifrågavarande situationen och de yttranden som fälls, konstaterar Nordberg (2013:32). Centralt för

samtalsanalysen är hur interaktion går till och hur samtalsdeltagarna organiserar samtal i samspel med varandra (Wirdeñäs 2013:200).

Inom samtalsanalys tillåts egentligen inte samtalsexterna kategoriseringar som infödd och icke-infödd talare. Dessa begrepp kan också ses som problematiska eftersom de förutsätter att grupperna är homogena (Norrby & Håkansson 2007:183.). Eftersom det i mitt material trots det är omöjligt att fråna att informanterna är andraspråkstalare har jag kombinerat samtalsanalys med andraspråksforskning. Den samtalsanalytiska forskningen av interaktionen i andraspråk skiljs tydligast åt från andra forskningsinriktningar av användningen och inlärningen av ett andraspråk genom dess fokus på handlingar. Då tal och interaktion granskas som handlingar måste de ofrånkomligt granskas ur ett autentiskt material, ur vilket det framgår hur människor handlar och tolkar varandras tal i verkliga interaktionella situationer (se t.ex. Schegloff et al. 2002). (Lilja 2010:18.)

Norrby (2014:213) skriver att alla yttranden, det vill säga språkhandlingar fyller någon form av funktion. Eftersom alla yttranden uttalas med något kommunikativt mål i sikte, är de kommunikativa handlingar som "gör" något i diskursen. Vidare skriver Norrby (2014:213) att alla yttranden får en kommunikativ betydelse i samtalskontexten. Norrby (2014:44) tar även upp ett begrepp som är centralt för den inbördes förståelsen i ett samtal, nämligen intersubjektivitet. Intersubjektivitet innebär att samtalsdeltagarna utgår från att de har ett gemensamt perspektiv, det vill säga att de ser saker på samma sätt och delar världsbild (Norrby 2014:44). I samtal mellan människor som har olika språklig och kulturell bakgrund kan det uppstå problem i den inbördes förståelsen mellan samtalsdeltagarna, vilket inte direkt är kopplat till det som sägs. Sheikhi (2013:38) skriver att en delad språklig kod inte är en garanti för delad förståelse i ett samtal, eftersom detta kräver att man även delar sociokulturella konventioner.

4.2 Andraspråksforskning, SLA

Andraspråksforskningen har sina rötter i Chomskys (1965) idéer om generativ grammatik, vilka under början av 1970-talet togs i bruk inom inlärningen av andraspråk och främmande språk.

Denna riktning kallades för Interlanguage studies (studiet av interrimspråk). Teorierna om interrimspråket utgår från att inlärares språkliga produktion är regelmässig från första början och att de misstag inlärares gör ger uttryck åt en grammatisk utveckling. På grund av detta blev det centralt inom andraspråksforskningen att förstå och beskriva de förhållanden under vilka inläringen av ett språk genom interrimspråket sker hos inlärares. Således var den kognitiva aspekten ursprungligen den primära utgångspunkten inom SLA. (Gardner & Wagner 2004:12.)

Från och med millennieskiftet har språkinläringen studerats och beskrivits av lingvister med metoder ur empirisk psykologi. Fokus skiftade till att beskriva de psykologiska processer genom vilka inlärares får en förståelse för och lär sig ett språk. Språklig kompetens (language competence), det vill säga att producera språkliga former, har varit det centrala begreppet inom denna inriktning. Enligt det tidigare Chomskyanska argumentet, är språkbruket (performansen) ett ytfenomen och således försumbart då det är kompetensen man egentligen vill komma åt (Gardner & Wagner 2004:12-13.).

Social interaktion har behandlats inom studier för Interlanguage pragmatics (t.ex. Kasper 1998, Kasper & Blum-Kulka 1993) och den så kallade interaktionshypotesen (Interaction Hypothesis), vars grundtanke är att interaktionen är relevant eller till och med en central faktor för språklig input (t.ex. Ellis 1994, Long & Sato 1984). Interaktionshypotesens studieobjekt är interaktionen mellan inlärares och förstaspråkstalare eller andra inlärares, ur vilka man sedan skapar hypoteser om hur fokuseringen på former kan främja förvärvandet av ett språk (Gardner & Wagner 2004:13.)

Den konventionella andraspråksforskningen är en sammanblandning av teorier och metoder som sammanbinds av förståelsen av språket i första hand som form och att förvärvandet (acquisition) av språk sker i individens hjärna. Gardner och Wagner (2004:13) skriver något tillspetsat att teorier inom andraspråksforskning granskar inlärares som en apparat som bearbetar språklig input och produktion.

Under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet började kritik riktas mot den traditionella, kognitiva och interaktionistiskt inriktade andraspråksforskningen, menar Norrby & Håkansson (2007:164). Bristperspektivet och de ibland godtyckliga metoderna utsattes för kritik av bland andra Firth & Wagner 1997. Firth & Wagner (1997:288) menar att andraspråksforskningen förbiser språkets sociala sida samt att inläring sker i samspel med andra på grund av dess koncentrerings vid kognitiva och psykologiska faktorer hos den individuella inlärares. Dessutom

menar Firth & Wagner (1997:292) att den andraspråksforskning som fokuserat på interaktion inte tagit i beaktande den mångfald av samtal där andraspråksinlärare interagerar på sitt L2 såväl med första- som andraspråkstalare, eftersom studierna baserat sig på interaktion i klassrumsmiljö.

De tre förändringar som Firth & Wagner (1997:286) ansåg relevanta för andraspråksforskningens vidareutveckling är (formulerat av Norrby & Håkansson 2007:165) 1. En mycket större medvetenhet om kontextuella och interaktionella dimensioner på språkanvändning, 2. Ett ökat innanförperspektiv, d.v.s. att forskaren i högre grad antar ett deltagarperspektiv och letar efter kategorier som har relevans för samtalsdeltagarna själva, 3. Fler typer av material där samtal som är arrangerade (för forskarens specifika syftet) kompletteras av icke-arrangerade, naturliga samtal för att på så vis brädga databasen.

4.3 CA – for – SLA

Kritiken mot den traditionella andraspråksforskningen ledde till ett behov att vidareutveckla dess utgångspunkter och metoder. Socialt förankrade studier om interaktionen i andraspråk har därför varit en växande inriktning inom forskningen i cirka 15 år. Studier inom interaktionen i andraspråk har kartlagt mångfalden av interaktionella resurser som inlärarna använder sig av för meningsskapandet i sina sociala omgivningar. Bidraget av dessa studier är också att de pekat på samtalsanalysens effektivitet både som teori och metod för att förstå den otaliga mängd resurser som omfattar inlärarnas interaktionella kompetens, skriver Hall & Pekalek Doehler (2011:1.).

Medan bland andra Markee 2000 och Firth & Wagner 2004 forskat i de interaktionella resurser andraspråkstalare använder i samtal med andraspråkstalare, har SLA forskningen fokuserat på de interaktionella aktiviteter som andraspråksinlärare använder sig av såväl inom som utanför klassrumsmiljön och de resurser de använder sig av för det syftet. Samtalsanalytiska studier inom andraspråksinlärning (CA-for-SLA) perspektivet har specificerat de resurser som språkinlärare använder sig av i olika inlärningsaktiviteter. Samtalsanalytiskt inriktad andraspråksforskning har skiftat sitt fokus till att intressera sig för språket som en social handling som blir till i en kontext, istället för att fokusera på inläraren och dennes strategier, skriver Norrby & Håkansson (2007:165).

Trots att CA-for-SLA forskningen idag kan anses etablerad har det inte varit självklart att och om det går att kombinera samtalsanalys och andraspråksforskning. Grundläggande invändningar mot att använda samtalsanalys som ett metodologiskt redskap för att förstå processer vid inläringen av andraspråk består främst av att dessa två inte befinner sig inom samma disciplin. Samtalsanalysen studerar beteendet medan andraspråksforskningen är en kognitiv disciplin. Teorier inom andraspråksinläring strävar efter att beskriva och förklara de kognitiva processer som ligger bakom språkinläringen. Samtalsanalysen däremot ställer sig misstänksamt till individuella kognitiva tankeskapelser så som förståelse och inläring (Markee 2000:30.).

Markee (2000:31) anser att det är tydligt att kognition inte bara är en individuell process, utan också ett socialt distribuerat fenomen som kan observeras ur deltagarnas konversationella beteenden. Detta innebär således att andraspråksforskare som är intresserade av social interaktion förpliktigas att ompröva idén om att kognition endast hänför sig till individens sinne. Dessutom, menar Markee (2000:32), att när en forskare studerar strukturella praktiker i ett samtal, exempelvis sekvensstruktur, turtagning och reparation, studerar de egentligen också processer av socialt distribuerad kognition. Dessa processer borde enligt Markee (2000:32) ligga i centrum av intresse hos sociolingvistiskt influerade ingångar till studier i andraspråksforskning.

Ett typiskt synsätt på interaktion för samtalsforskning idag är att inlärare tillsammans med andra samtalsdeltagare använder sina språkliga resurser för att gemensamt komma fram till en delad förståelse. Det centrala resonemanget är att samtalsdeltagarna tillsammans skapar innehållet i ett samtal genom att förhandla och revidera det undan för undan och att innehållet eller betydelsen inte är förutbestämd och inte kan tillskrivas en viss individ, skriver Norrby & Håkansson (2007:165-166).

4.4 Interaktionell kompetens

En teori som är central för förståelsen av mitt material är teorin om interaktionell kompetens. Johnson (2004:98) skriver att interaktionell kompetens är en teori om den kunskap om ett språk som en individ behöver känna till och behärska för att kunna delta i interaktionella praktiker.

Teorin befinner sig inom fältet för andraspråksforskning eftersom den identifierar de processer som leder till förvärvandet av de resurser som är oundgängliga för utvecklingen och bruket av den interaktionella kompetensen, menar Johnson (2004:98).

Young (2008:100) beskriver interaktionell kompetens som förhållandet mellan samtalsdeltagarens användning av lingvistiska och interaktionella resurser och kontexten i vilka dessa används. De resurser som interaktionell kompetens betonar är identitet, språk och interaktion. Interaktionell kompetens handlar inte om individens förmåga att använda sina språkliga och interaktionella resurser, utan hur dessa resurser ömsesidigt och gemensamt används av alla deltagare i en särskild diskursiv praktik. Således är den interaktionella kompetensen inte individens egendom eller kunskap utan skapas gemensamt av alla deltagare i en diskursiv praktik och den interaktionella kompetensen varierar beroende av bruket och deltagarna. (Young 2008:100.)

Teorin om interaktionell kompetens föregicks av flera olika teoribildningar, bland andra kommunikativ kompetens och kommunikativ språkförmåga. Young (2008:105) skriver att interaktionell kompetens bygger på teorierna som den föregicks av, men skiljer sig åt från dem på flera centrala punkter. Interaktionell kompetens innebär kunskap om relationen mellan språkliga former och de sociala sammanhang inom vilka dessa brukas. Individens kompetens ses inom interaktionell kompetens variera beroende av vad de andra deltagarna gör. Detta betyder att den interaktionella kompetensen är fördelad mellan deltagarna och varierar i olika interaktionella praktiker. Den mest grundläggande skillnaden mellan interaktionell och kommunikativ kompetens är inte det en person vet, utan det hen gör tillsammans med andra. På grund av detta utgår den interaktionella kompetensen från deltagarnas intersubjektivitet. (Young 2008:105-106.)

Interaktionell kompetens har i de flesta fall granskats i talad interaktion, där förutom verbala faktorer också icke-verbala semiotiska resurser så som gester och blickar varit i centrum. En viktig aspekt inom studier av interaktionell kompetens berör diskursiva praktiker och hur samtalsdeltagare känner igen och reagerar på förväntningar om vad de bör säga och hur det bör sägas. I detta sammanhang innebär diskursiva praktiker social interaktion i ett visst sammanhang som upprepas och vilka är socialt och kulturellt betydande i en talargemenskap. Eftersom diskursiva praktiker upprepas har deltagarna förväntningar om vad som händer i en viss praktik samt vilka lingvistiska och icke-verbala resurser människor använder sig av för att skapa denna praktik. (Young 2011:426-427.)

Den interaktionella kompetensen innefattar även det pragmatiska förhållandet mellan deltagarnas bruk av språkliga och interaktionella resurser och sammanhanget inom vilka de används. Däremot poängterar Young (2011:428), att den interaktionella kompetensen inte är något som individen behärskar, utan något som skapas gemensamt av alla samtalsdeltagare och varierar beroende på vilka de är och hurdana kunskaper de har. En sista aspekt av interaktionell kompetens innebär att kontexten där interaktionen sker inte är begränsad till den sekvens av tal som inträffar under en viss tid och på ett visst ställe. Istället kräver förståelsen av den interaktionella kompetensen en utredning av sociala, institutionella, politiska och historiska förhållanden, vilka sträcker sig utöver det som är iakttagbart i det aktuella sammanhanget. (Young 2011:428.)

Young (2011:426) menar att kunna ett språk innebär mer än att kunna språkliga former. Det kan te sig självklart att man för att kunna ett språk också måste känna till sociala regler och pragmatiska konventioner för att ta sig fram i interaktionella situationer. Detta tycks ändå inte alltid reflekteras i språkundervisningen. Young (2011:440) skriver att studier pekar på att endast exponeras för ett språk, t.ex. genom en utökad mängd interaktion i en andraspråklig miljö, inte i sig är en effektiv metod för att utveckla den interaktionella kunskapen. Trots att utökad mängd interaktion enligt studier förbättrar den interaktionella förmågan, skulle en effektivare metod kunna vara ett medvetet, systematiskt studium av de interaktionella detaljerna i en specifik diskursiv praktik. (Young 2011:440.)

4.5 Deltagarram och kontextualiseringssignaler

Två relevanta begrepp för att diskutera den interaktionella kompetensen i samtalet är deltagarram och kontextualiseringssignaler. Drew & Heritage (1992:8) skriver att begreppet deltagarram fokuserar på den definition samtalsdeltagare ger den pågående sociala aktiviteten, det vill säga vad det är som pågår, vilken situationen är och vilka roller samtalsdeltagarna antar i den. Begreppet deltagarram (framework) myntades av Gregory Bateson och vid sidan av Bateson, är Erving Goffman den som utförligast utsökt betydelsen av sådana ramar för interaktionen, skriver Norrby (2014:58).

Goffman (1975:21) skriver att deltagarramarna kan ta sig uttryck i systematiska enheter, antaganden och regler, men att de vanligtvis inte har någon klart uttryckt form. Deltagarramen bidrar med ett förhållningssätt och perspektiv och möjliggör för dess nyttjare att placera, uppfatta, identifiera och rubricera ett tillsynes oräkneligt antal faktiska skeenden, vilka definieras av dess villkor, menar Goffman (1975:21). Vidare, skriver Goffman (1975:21) att den som berörs av deltagarramen sannolikt inte känner till vilka organiserade särdrag ramen har och skulle heller inte kunna beskriva vilka de är, men kan trots det utan svårighet fullt ut tillämpa dem.

Norrby (2014:58) konstaterar att deltagarramarna existerar på olika nivåer i samtalet och menar att de också är föränderliga under det att samtalet fortskrider. Dessutom, skriver Norrby (2014:59) att deltagarramarna gäller samtalsdeltagarna både i rollen som lyssnare och som talare eftersom lyssnaren behöver ha en ram för att kunna tolka ett yttrande "rätt" samtidigt som också talaren är beroende av ramen. Talaren vet att lyssnarna tolkar det sagda mot bakgrund av den existerande ramen.

Gumperz (1982:131) skriver att kontextualiseringssignaler grovt sätt är vilket språkligt drag som helst som bidrar till att signalera kontextuella förutsättningar. Sheikhi (2013:37) menar att tolkningsarbetet i samtal sker med hjälp av just kontextualiseringssignaler, vilka definieras som "verbala och icke-verbala tecken som frammanar kontext(er) i vilket det sagda tolkas på grundval av sociokulturellt definierade kontextualiseringskonventioner.". Kontextualiseringssignalernas betydelse är implicit och går inte att diskutera utanför sitt sammanhang. Deras betydelse förmedlas som en del av den interaktiva processen, skriver Gumperz (1982:131).

Norrby (2014:59) skriver att samtalarna genom såväl verbala som icke-verbala kontextualiseringssignaler förstår och tolkar de pågående talaktiviteterna. Norrby (2014:59) skriver vidare att kontextualiseringssignalerna utgör nyckeln till samtalsramen och att kontextualiseringssignaler och ram således är tätt sammankopplade, även om Gumperz själv inte använder sig av begreppet ram.

5. MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel presenterar jag först materialinsamlingsprocessen och utgångspunkterna för mitt val av material. Efter det presenterar jag de två samtal som materialet består av och informanterna i dem. Därefter beskriver jag tillämpningen av CA-for-SLA perspektivet på min studie. I den sista delen av detta kapitel argumenterar jag för materialets validitet och reliabilitet.

5.1 Material

Materialet för min studie består av två ca 30 minuter långa lediga gruppsamtal mellan tre andraspråkstalare. Samtalen är inspelade med en bandspelare och jag har transkriberat samtalen för min analys. I samband med samtalen har informanterna fyllt i en bakgrundsblankett med frågor om deras kön, ålder, språkkunskaper, hur länge de läst svenska samt i hurdana situationer de använder svenska. Dessa uppgifter har jag samlat in eftersom jag anser att de är relevanta som en del av förklaringen till informanternas språkförmåga. Delar av samtalen filmades också med en filmkamera för att talarnas kroppsspråk och blickar ska kunna beaktas i analysen. Fokus i analysen ligger på verbala uppbackningar och jag kommer endast att använda filmmaterialet för att diskutera relevanta upptäckter.

Studien är gjord med beaktande av Forskningsetiska delegationens (2012) rekommendationer om etiskt hållbar vetenskap. Detta innebär att dataanskaffnings- och forskningsmetoderna är förenliga med kriterierna för vetenskaplig forskning och etiskt hållbara (TENK 2012:18). Mina informanter har gett sitt skriftliga samtycke till att delta i studien och har informerats om studiens syfte och lagringen av data. Informanterna benämns med pseudonymer i min studie och de går inte att känna igen ur den.

Orsaken till att jag valt att själv samla in ett material för min studie beror på att jag ville ha ett färskt material som inte skulle utspela sig i en provsituation. För samtalsanalys är de vardagliga samtalen det primära materialet och därför har jag försökt skapa en avslappnad situation genom att välja neutrala samtalsämnen som är gemensamma för alla samtalsdeltagare. Att samtalet ändå inte är fullständigt naturligt på grund av att de informanterna vet om att de spelas in går inte att komma ifrån. Det är svårt att säga hurdan situationen skulle vara utan inspelningsutrustningen,

eftersom informanterna under delar av samtalet var medvetna om utrustningen genom att till exempel hänvisa till den medan de ställvis verkade glömma bort den helt.

Skillnaderna mellan uppbackningsbruket bland finsktalare och finlandssvenskar har konstaterats vara liten, vilket också framgår ur tidigare studier som jag tidigare nämnt. Därför har jag i min avhandling valt att ha informanter med sinsemellan olika förstaspråk och bara en informant med finska som förstaspråk. Hypotetiskt sätt skulle skillnaden till uppbackningar i finskan kunna vara större hos informanterna som har något annat förstaspråk än finska.

5.2 Samtal 1.11.2018

Informanterna i det första samtalet, Minna, Nikolaj och Anton, deltar i en kurs i svenska som andraspråk på ett arbetarinstitut i huvudstadsregionen. Informanterna känner alltså varandra sedan tidigare, vilket jag menar att kan påverka hur avslappade de kan vara i varandras sällskap. Jag har själv varit med och observerat en lektion på institutet och pratat kort med andraspråkstalarna och är således själv också redan lite bekant med dem.

Kursens fokus ligger på att tala svenska, men innehåller också element av mer traditionell lektionsundervisning så som inläring av ord och grammatiska strukturer. Nivån i gruppen är enligt kursbeskrivningen kring B1 utgående från CEFR-skalan (Gemensam europeisk referensram för språk). Enligt CEFR innebär B2-nivån att talaren kan förstå "huvudinnehållet i tydligt standardtal om välkända företeelser som man regelbundet stöter på i arbetet, i skolan, på fritiden, etc." (Skolverket 2009:26). Talaren kan utan förberedelser samtala om välbekanta ämnen och kan beskriva erfarenheter och händelser samt kortfattat ge skäl och förklaringar till sina åsikter eller planer (Skolverket 2009:26).

Förutom dessa, förväntas talaren använda en "förhållandevis korrekt repertoar av vanliga mönster och strukturer som har samband med mer förutsägbara situationer" (Skolverket 2009:29) och inleda, hålla igång och avsluta ett enkelt, begränsat samtal (Skolverket 2009:29). Enligt kursbeskrivningen är kursen informanterna deltar i riktad åt studerande som kan grunderna i svenska och vill utöka sitt ordförråd genom muntliga övningar. Metoder för detta är exempelvis diskussion, läsning, berättande och spelande av språkspel. Eleverna övar sig också i att uttrycka

sig i vardagliga situationer genom dialoger, rollspel, sång och språkspel. Kursens mål är att eleverna ska tycka att det är roligt att lära sig svenska och öka sitt självförtroende i fråga om att använda svenska. Dessutom är ett mål att tala mer flytande och ha ett större ordförråd.

Informanterna i det första samtalet är följande:

- Minna, kvinna, 65 år. Hon har finska som modersmål och andra språk som hon uppgett att hon talar är engelska och lite svenska. Dessutom har hon läst tyska i tre år. Minna har läst svenska i skolan i åtta år. Hon uppger sig använda svenska när hon reser i Sverige och lite i en kör i huvudstadsregionen där hon sjunger.
- Nikolaj, man, 34 år. Han har ryska som modersmål och andra språk han uppger att han talar är polska och engelska. Han har läst svenska i två år. Nikolaj uppger sig använda svenska endast på arbetarinstitutet.
- Anton, man 22 år. Han har ryska som modersmål och andra språk han uppger sig tala är tyska och engelska. Anton har läst svenska i två och ett halvt år och uppger sig, förutom på kursen, tala svenska med vänner.

Under samtalet sitter informanterna kring ett bord så att de är vända mot varandra. Jag sitter vid sidan om för att inte skymma kameran. Alla samtalsdeltagare ser alltså varandras ansikten. Under samtalet sitter informanterna stelt lutade mot bordet och de har ofta blicken riktad mot bordsskivan. Vid flera tillfällen sitter informanterna också med armarna framför övre kroppen på ett sätt som får deras kroppsspråk att se slutet ut. Juhlin (2005:65-66) skriver att en ängslig människa gör sig liten och hukar sig för att inte bli uppmärksammasamt att lägga armarna i kors över bröstet innebär att sluta sin kropp. Vid flera tillfällen lutar informanterna också hakan mot en hand, vilket också ger mig ett intryck av slutenhet. Informanternas miner är för det mesta neutrala även om leenden och skratt sporadiskt förekommer.

Ett samtal är mer än ord som uttalas och mottas av deltagarna i det och jag tycker därför att det är viktigt och relevant att nämna kroppsspråket i denna del, även om jag i min avhandling koncentrerar mig på verbala signaler. Icke-verbala signaler så som kroppsspråk och blickar är en väsentlig del av kommunikationen och i många fall är kroppsspråket också det som gör ett större

intryck än orden. För att vi ska kunna läsa in varandras upplevelser, känslor och värderingar är minspel och blick centrala.

Blickar är för det mesta en förutsättning för kommunikation och dessutom ett tecken på hur en relation är beskaffad, konstaterar Nilsson & Waldemarson (2016:65-66). Ögonkontakten informanterna emellan är sporadisk och kortvarig. Det är också uppenbart genom att informanterna vid flera tillfällen vänder övre kroppen och blicken mot intervjuaren, att de främst orienterar sig mot att svara på dennas frågor. Adelswärd (1991:42) skriver att vi reglerar mänskligt samspel med blicken genom att bland annat markera uppmärksamhet och signalera vad som är viktigt. Blicken är också ett mycket effektivt medel för regleringen av turtagningen, eftersom man genom att undvika ögonkontakt med någon som ställer en fråga, kan undvika att svara, påpekar Adelswärd (1991:43).

Jag har försökt tona ner min del i samtalet så gott det går och samtidigt verka som en normal samtalspartner. Jag har medvetet valt att inte backa upp så aktivt som jag annars skulle göra i ett samtal, men visar genom att nicka och ha blicken fäst på talaren att jag lyssnar. Trots det förekommer naturligtvis en del verbala uppbackningar som jag bidrar med. Dels beror mina val på att jag inte analyserar min egen roll i samtalet och dels på att informanterna ska få ta mer plats i samtalet. Jag försöker skapa ett mer naturligt samtal genom att komma med inpass och också själv bidra med svar.

5.3 Samtal 16.1.2019

Informanterna i det andra samtalet studerar nordistik respektive litteratur vid ett finskt universitet. Två av informanterna, Sejad och Nathalie, känner varandra väl sedan tidigare och Sejad har tidigare haft kontakt med Emilija, som nyss kommit till Finland som utbytesstuderande. Materialinsamlingstillfället var den första gången jag träffade informanterna och vi hade tidigare endast kommunicerat per e-post.

För att studera på svenska på universitetsnivå i Finland krävs att man antingen läst svenska tidigare, ofta på gymnasienivå, eller att man avlägger ett språkprov. Kriterierna för språkkunskap varierar

beroende på läroanstalt och utbildningslinje, men ”goda kunskaper i svenska” verkar vara ett genomgående krav för att bli antagen till att studera. Eftersom informanterna i det andra samtalet studerat svenska, är deras språkförmåga utvecklad, åtminstone gällande formella aspekter. Universitetsstudier kräver i allmänhet också att man talar språket i olika situationer, under seminarier, grupparbeten, diskussioner med mera. Informanterna har således åtminstone teoretiskt haft en möjlighet att tala svenska. Under studierna i hemlandet har samtalen på svenska sannolikt skett med andra studerande.

Informanterna i det andra samtalet är följande:

- Emilija, kvinna, 24 år. Hon har serbiska som modersmål och talar förutom svenska även engelska. Emilija har läst svenska i fem år. Hon uppger sig använda svenska i arbete, med kollegor och med andra svensktalande
- Nathalie, kvinna, 27 år. Hon har franska som modersmål och uppger sig förutom svenska, tala finska, tyska, engelska, danska och norska. Hon har läst svenska i fem år och använder svenska i sitt arbete, i hobbyer och med vänner
- Sejad, man, 27 år. Han har serbiska som modersmål. Han uppger sig förutom svenska, tala engelska, spanska, franska och nederländska. Sejad har läst svenska i fyra år och använder svenska i arbetet och med vänner samt i officiella sammanhang med myndigheter

Under samtalet sitter informanterna bredvid varandra i en soffa. Alla tre sitter avslappnat och kroppsspråket är öppet genom att armarna vilar längs sidorna eller lutar mot soffans armstöd. Juhlin (2005:66-69) skriver att ett öppet kroppsspråk innebär att visa insidan av kroppen, det vill säga insidan av armarna och händerna samt att vända bröstet mot den man talar med. Kroppsspråket är dynamiskt i och med att informanterna vänder sin övre kropp och blick mot den som talar och håller ögonkontakt med varandra. De nickar också bekräftande under samtalets gång. Informanterna ler dessutom mot varandra. Nilsson & Waldemarson (2016:67) menar att en ögonkontakt och ett leende bjuder in till kommunikation med såväl bekanta som främmande människor.

5.4 Tillämpningen av CA – for – SLA perspektivet på min studie

I det som följer kommer jag att beskriva hur jag tillämpar CA-for-SLA perspektivet på min studie. Mitt metodval har sin utgång i att granska ett naturligt samtal i dess riktiga samtalskontext eftersom inlärarna då är tvungna att använda sin språkliga repertoar för att förhandla om mening. Det är alltså inte frågan om ett språkprov eller en samtalsövning i ett andraspråksklassrum, eftersom kommunikationen sällan är särskilt naturlig i sådana sammanhang (se Gardner & Wagner 2004:1-2).

Andraspråksforskningen har redan tidigare, som det i det föregående delkapitlet framkom, intresserat sig för interaktionen i andraspråkssamtal. Något senare har intresset för interaktionen i andraspråkssamtal börjat undersökas ur ett uttalat samtalsanalytiskt perspektiv. De tydligaste skillnaderna mellan SLA:s och CA:s sätt att granska interaktionen är att samtalsanalysen främst intresserar sig för är till exempel med vilka medel andraspråkstalaren bygger en gemensam förståelse i interaktionen medan andraspråksforskningen främst intresserar sig för inläringen av andraspråket. Interaktionen är ur detta perspektiv intressant endast då den har ett samband med inläring. (Lilja 2010:29.)

Andraspråkstalarens interaktion och språk är intressant i sig självt men erbjuder samtidigt möjligheter att granska språkundervisningens explicita och implicita betydelser för utvecklingen av interaktionella strategier. Därför anser jag det viktigt och nödvändigt att kombinera dessa två teoretiska inriktningar genom CA-for-SLA och önskar i min studie att kombinera CA:s öppna, förutsättningslösa utgångspunkt med den bakgrundskunskap om andraspråk den långa SLA traditionen erbjuder.

Lilja (2010:31) skriver att språkbruket och interaktionens struktur inte alltid ansetts viktiga inom andraspråksforskningen, eftersom de inte direkt är sammankopplade med sådant som berör språkinläringen. Alla samtalsanalytiker som intresserar sig för språkinläring anser sig inte heller göra SLA-forskning, eftersom den individcentrerade SLA-forskningens utgångspunkter är så annorlunda än de i den samtalsanalytiska forskningen, konstaterar Mori (2007:857). Orsaken till att jag valt CA – for – SLA som min analysmetod är att jag i min studie är intresserad av att granska vilken betydelse språkkunskaperna i ett andraspråk har för kommunikationen mellan andraspråkstalare.

Min studie har ett syfte som är fördelat i två aspekter. Jag granskar dels hur uppbackningarna i ett andraspråkssamtal ser ut och dels om man kan analysera realiseringen av den interaktionella

kompetensen genom att granska uppbackningarna i ett andraspråkssamtal. Dessutom är jag intresserad av hur informanterna deltar i interaktionen genom bruket av uppbackningar och detta i synnerhet ur ett andraspråksperspektiv. Detta beror i sin tur på att undervisningen i andraspråk oftast utgår från en grupp inlärare med antingen samma eller olika modersmål som med en lärares hjälp genom olika former av undervisning tar till sig ett nytt språk. Således kommer åtminstone den formella undervisningen att i olika muntliga och kommunikativa övningsuppgifter att bygga på den språkliga förhandlingen och de delade kommunikativa kunskaperna hos kursdeltagarna.

Det är vanligt att andraspråksundervisning sker i klassrumsmiljö också i länder där inlärarna inte i sitt dagliga liv ges tillfälle att tala andraspråket med förstaspråkstalare. Lär man sig svenska som andraspråk i Finland är det inte självklart att det finns situationer utanför klassrummet där man verkligen är tvungen att använda språket, medan en andraspråksinlärare i Sverige också i sitt dagliga liv blir tvungen att använda svenska. Därför är kommunikationen bland inlärarna ett relevant material att granska för att komma åt vilka metoder de använder för att delta i samtal, då de inte får stöd av en förstaspråkstalare. Detta kan peka på hurdana kunskaper inlärarna får genom den formella utbildningen och eventuellt ge en aning om vilka kunskaper som inlärarna behöver för att fullvärdigt kunna vara deltagare i ett samtal på sitt andraspråk.

Trots att samtalsanalysen egentligen inte tillåter kategoriseringar av inlärarna utgående från just deras position som inlärare, vilket jag redan tidigare nämnt, kan jag inte frånse denna kategorisering i min avhandling. Trots att jag inte ser inlärarnas språkliga variant som en bristande förmåga med jämförelsepunkt i förstaspråkstalaren, går det inte att frånse att inlärarnas variant följer andra strukturer och mönster än förstaspråkstalarens språkbruk. För min studie är det viktigt att kalla informanterna för andraspråkstalare och ha en utgångspunkt i analysen av deras språkliga produktion i deras position som inlärare.

5.5 Validitet och reliabilitet

Utgångspunkten i samtalsanalys är forskarens förutsättningslöshet. Förutsättningslösheten skapar en utmaning i min undersökning eftersom jag själv samlat in materialet och deltagit i samtalet. Detta leder till att jag både medvetet och omedvetet styrt informanterna. Informanterna och jag

kan inte heller sägas vara jämbördiga i och med att jag som forskare vet mer om samtalet än deltagarna och är tränad samtalsanalytiker. Fullständig förutsättningslöshet är trots allt en omöjlighet eftersom alla människor formas av sina tidigare erfarenheter, utbildning med mera. Således går det endast att konstatera att jag inte är fullständigt förutsättningslös.

Att jag dessutom träffat informanterna i det första samtalet på förhand och följt med deras lektion i svenska som andraspråk gör att jag onekligen har en uppfattning om informanterna och deras språkförmåga på förhand. Orsaken till att jag valt att göra detta är att jag ville skapa en så naturlig situation som möjligt för informanterna och genom att de redan var bekanta med mig, hoppades jag på att minska spänningen inför materialinsamlingssituationen. I det andra samtalet hade jag inte träffat informanterna på förhand, utan endast kommunicerat med dem per e-post.

Materialet i min avhandling som består av två samtal är naturligtvis för litet för att vara representativt för alla andraspråkssamtal. Studiens huvudsakliga syfte är därför att få en uppfattning om inlärnarnas interaktionella kompetens och – beteende i det aktuella materialet och att jämföra dessa med andra, både tidigare och samtida studier. Dessutom är en del av meningen med avhandlingen att förhoppningsvis väcka diskussion om och relevant utveckling av andraspråksundervisningen. I diskussionsdelen kommer jag att ta upp pedagogiska aspekter, exempelvis sådant som lärarna kan göra i undervisningen och sådant som inlärare själv kan göra för att utveckla sin språkförmåga.

6 ANALYS AV DET FÖRSTA SAMTALET

I detta kapitel analyserar jag mitt material ett samtal i taget. Jag har grupperat mina observationer under tre olika rubriker; samtalets struktur, funktionell analys och interaktionell kompetens. Det första samtalet jag analyserar är inspelat den 1.11.2018 och sker mellan informanterna Minna, Anton och Nikolaj.

6.1 Samtalets struktur

Det allmänna intrycket det första samtalet ger är det hos ett institutionellt samtal med tydliga roller. Institutionella samtal är samtal som sker mellan parter som betecknas professionell respektive lekman, skriver Heritage (2004:223). Trots att institutionella samtal naturligtvis är av varierande slag kan de sägas ha tre gemensamma kännetecken, vilka av Drew & Heritage (1992:22) definieras på följande sätt: institutionella samtal orienterar sig mot ett tydligt mål, samtalsformen begränsar vilken typ av bidrag som är tillåtna och den ifrågavarande institutionella miljön för med sig en specifik tolkningsram.

Drew & Heritage (1992:49) skriver att institutionell interaktion karakteriseras av asymmetrier gällande institutionen i sig och deltagarnas roller gällande mängden kunskap parterna har, vem som har rätt till denna kunskap, tillgången till konversationella resurser och rätten att delta i interaktionen. I det första samtalet gäller detta för det första att jag som forskare har mer kunskap om både vad studiens syfte är och mer kunskap om samtal och samtalsanalys än informanterna som är lekmän. Jag kunde inte avslöja för informanterna vad studiens syfte var, eftersom detta sannolikt skulle ha påverkat resultaten. För det andra gällde asymmetrin språkförmågan, d.v.s. att jag är förstaspråkstalare och informanterna andraspråkstalare. På grund av detta är det onekligen så att språkkunskaperna och de språkliga resurser jag själv har att tillgå är annorlunda än de informanterna har.

Gumperz & Cook-Gumperz (1982:9) skriver att intervjusituationer är ett exempel på samtalsaktiviteter som på ytan verkar föregå jämligt, ömsesidigt och hjärtligt. Egentligen är samtalsdeltagarnas roller, det vill säga vem som har rätten att tala och vem som förväntas svara, förutbestämda eller åtminstone starkt begränsade av den pågående aktiviteten. I en intervju väljer intervjuaren frågorna, initierar samtalsämnen samt evaluerar svaren. Intervjuobjektens uppgift är att svara på frågorna (Gumperz & Cook-Gumperz 1982:9). Vanligtvis förväntas intervjuobjekten frivilligt erbjuda information, men vad de kan säga regleras av förväntningar som sällan är uttalade, menar Gumperz & Cook-Gumperz (1982:9). Således är intervjusituationen egentligen djupt ojämlig, trots att den på ytan kan verka jämlig för parterna.

Eftersom jag i samtalet tilldelas rollen intervjuare är det naturligt att turtagningen i samtalet primärt fungerar genom att jag delar ut turerna. Det förekommer relativt lite överlappande tal och då det förekommer är det i början av turerna då talarna inte vet vem som förväntas svara på en fråga. Det finns också enstaka fall av överlappande tal inne i turer, men konkurrensen om turen är liten

eftersom den ena av talarna snart tystnar. Den dominerande strukturen i samtalet är frågor som besvaras och således är det också dessa språkliga handlingar som främst realiseras i samtalet.

Att samtalet har den struktur det har beror således antagligen till en stor del på samtalssituationen. Informanterna verkar uppfatta samtalet mer som en intervju där jag som forskare ställer frågor som de sedan svarar på enligt bästa förmåga. Informanterna kan således tänkas vara mer orienterade mot samtalets sakinnehåll istället för att fokusera på den mer sociala sidan. Det är alltså möjligt att samtalet skulle ha haft en liknande utformning även om informanterna varit förstaspråkstalare.

Jag har räknat ut talhastigheten i två sekvenser på fem minuter ur materialet, den ena ur början av samtalet och den andra ur slutet. Jag valde dessa sekvenser eftersom jag tänkte att det kunde finnas en skillnad i hastigheten i och med att samtalet fortskred. Sekvenserna är valda så att de börjar med en talarers tur, men slutar mitt i en annan tur eftersom det är mer eller mindre omöjligt att hitta en sekvens där turerna skulle passa in i ett fem minuters intervall utan att avbrytas. I den första sekvensen, 5.17–10.17, är talhastigheten ungefär 134 ord per minut. Denna sekvens innehåller sju pauser på över en sekund och de varierar mellan 1,5 och 3,5 sekunder. Pauserna på över en sekund förekommer alla antingen efter intervjuarens fråga eller efter att informanterna besvarat en fråga ställd av intervjuaren.

I den andra sekvensen, 24.44–29.44, är talhastigheten ungefär 130 ord per minut. Den fem minuter långa sekvensen innehåller fem pauser som räcker längre än en sekund, varav den längsta är 3.5 sekunder lång. Man kan jämföra siffran med det Nilsson & Waldemarsson (2016:90) skriver att är en normal talhastighet, det vill säga mellan 100 och 150 ord per minut. Samtalet kan alltså sägas befinna sig inom något slags normalvärde för samtalshastighet. Talhastigheten i ett samtal är av betydelse eftersom man för att kunna diskutera samtalstempot behöver vara medveten om vad det faktiskt är, inte endast hur det känns. Dessutom kopplas talhastigheten vanligtvis med samtalsstil, vilket jag kommer att diskutera i nästa delkapitel.

Sekvenserna innehåller, som jag ovan skrev, pauser som sträcker sig till 3.5 sekunder. Norrby (2014:129) skriver att en tystnad som är flera sekunder lång klassificeras som ett samtalsuppehåll, vilket innebär att kommunikationen avslutats eller upphört temporärt. Jämfört med det ovannämnda kan pauser på upp till 3.5 sekunder sägas vara långa. Dessa tystnader kan bero på att informanterna som andraspråkstalare behöver en längre tid för att fundera över hur de ska formulera sig. Det är alltså inte nödvändigtvis så att informanterna inte kan eller vill svara på en

fråga, utan att de inte är medvetna om att modersmålstalare och långt hunna andraspråkstalare istället för att stanna upp i talet använder ett uttryck som signalerar att hen tänker svara. Minna, som är den av informanterna som samtalar mest målspråkligt, bidrar i samtalet med ett "Det är svårt att säga", vilket är ett uttryck som förstaspråkstalare använder sig av för att vinna tid. Toleransen för tystnad är naturligtvis också en faktor som varierar mellan olika människor och det är också möjligt att vissa av de ovannämnda faktorerna har att göra med individuella samtalsstilar, skriver Norrby (2014:131).

6.2 Samtalsstil

Förutom samtalssituation och deltagarroll är också samtalsstil ett väsentligt begrepp för att beskriva ett samtals karaktär. Norrby (2014:220) menar att när samtalarna vill framföra sitt budskap entydigt, men utan att skada någons självbild kan de välja mellan två takstrategier; solidaritetsstrategier och respektstrategier. Respekt- och hänsynsstilen kännetecknas av formella artighetsmarkörer, garderingar och indirekta uttryckssätt. Stilen kännetecknas också av faktorer som har med turtagningen att göra; ett artigt inväntande av den som talar, längre pauser och således ett långsammare samtalstempo (Norrby 2014:232).

Respekt och hänsynsstilen förekommer oftast i sammanhang som är mer formella och bland samtalsdeltagare som inte känner varandra väl, skriver Norrby (2014:232). Det första samtalet anser jag att tydligt följer kännetecknen för respekt- och hänsynsstilen eftersom samtalstempot är lågt och det förekommer väldigt lite överlappande tal eller tävling om turen. Samtalsdeltagarna kände också varandra endast ytligt genom att de deltar i en kurs på ett arbetarinstitut och de hade också bara träffat mig en gång innan inspelningssituationen.

Solidaritetsstrategierna, i sin tur är handlingar som visar att talaren känner närhet, solidaritet och delaktighet med den hen vänder sig till, menar Norrby (2014:221). Kännetecknen för närhetsspråket är exempelvis ett välvilligt och positivt samtalsklimat, vilket kan uttryckas genom skämt och skratt, genom olika typer av samtalsstöd och samarbete i interaktionen mellan deltagarna (Norrby 2014:221). Gunnarsdotter Grönberg (2013:251) i sin tur delar upp samtalsstilar i två överordnade kategorier: relationsinriktad och sakinriktad. Den relationsinriktade stilen kan i ett nötskal

sammanfattas vara talspråklig och informell och den sakinriktade vara skriftspråksnära och formell.

Gunnarsdotter Grönberg (2013:251) skriver att det vuxna samtalsspråket något förenklat uppfattas vara sakinriktat och kännetecknas, förutom det som ovan nämnts om respekt- och hänsynsstilen, av långa turer, färre ord per sekund, monologisk, "tala-en-i-taget-ideal" och få uppbackningar. Informanterna i det första samtalet är 22, 34 och 65 år och kanske åtminstone på grund av sin ålder har en samtalsstil som kan kännetecknas som mer vuxen än ungdomlig. Eftersom jag inte vet något om informanternas samtalsstil utanför den aktuella situationen, anser jag det ändå mer sannolikt att samtalssituationen och dess institutionella natur, är mer betydande. Samtalet kan inte sägas vara vardagligt eftersom det hade ett tydligt syfte, att samla in material för en avhandling och skedde dessutom i ett institutionellt sammanhang, som jag skrivit i delkapitel 6.1.

Eftersom samtalet sker mellan en kvinnlig informant och två manliga informanter, är det också nödvändigt att nämna något om kvinnlig och manlig samtalsstil. Nordenstam (1990:39) skriver att den manliga samtalsstilen karakteriseras av att män talar i signifikant längre repliker och att deras ämnesväxlingar har en mer formell karaktär än kvinnornas. Kvinnor, å sin sida, menar Nordenstam (1990:39) att stödjer varandra mer när de samtalar än vad män gör. Dessutom använder kvinnor mer uppbackningar och använder en starkt engagerad stil. Skillnader i samtalsstil kan alltså också bero på informanternas kön, och verkar stämma överens med att Minna är den av informanterna som är mest engagerad och uppbackande i samtalet.

Nelson m.fl. (2015) konstaterar sin jämförelse av återkoppling i sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal att talare som delar språk inte nödvändigtvis delar samtalsmönster. Det betyder att förstaspråkstalare av svenska i Sverige och Finland inte har samma samtalsmönster och Nelson m.fl. (2015) kommer fram till att återkopplingen både är annorlunda utformad och används på olika sätt i de två länderna. Kulturella skillnader är alltså också en faktor som påverkar samtalsstil och -mönster. Trots att Nelson m.fl. (2015) studerat förstaspråkssamtal, anser jag att det samma också kan sägas om andraspråkssamtal. Informanterna i det första samtalet har lärt sig svenska i en finlandssvensk miljö och har sannolikt påverkats av finlandssvenska samtalsmönster.

Angående det jag ovan skrivit om finlandssvenska samtalsmönster, skriver Adelswärd (1991:55) att finländare, åtminstone stereotypiskt, anses vara tystlåtna och ha längre pauser i samtal. Jag

anser att det är sannolikt att detta i någon mån även gäller för finlandssvenskar, trots att det ovannämnda inte specificerar modersmålets roll för stereotypin. Förutom finska- och finlandssvenska samtalsmönster, har informanterna sannolikt influerats av samtalsmönster i sitt förstaspråk, men jag kommer inte att granska det noggrannare i denna avhandling. För att kunna granska förstaspråkets betydelse och påverkan i andraspråket borde jag själv ha goda kunskaper i informanternas förstaspråk, vilket jag inte har. Jag anser att det är för spekulativt att utan denna kunskap säga något mer detaljerat om förstaspråkets inverkan, och måste därför nöja mig med att konstatera att det sannolikt har en betydelse.

6.3 Funktionell analys

Denna del är en funktionell analys av uppbackningarna i samtalet. Till sin funktion är uppbackningarna indelade i fyra olika kategorier, uppbackningar som fortsättningssignal, instämmanden och icke-instämmanden, kvitteringar och avslutare samt bristen på uppbackningar. I min uppdelning utgår jag delvis från samma kategorisering som Green-Vänttinen (2001), eftersom jag under det att jag gjorde min analys kom att se stora likheter i det funktionella bruket av uppbackningar mellan mitt material och det som presenteras av Green-Vänttinen (2001).

6.3.1 Uppbackningar som fortsättningssignal

Green-Vänttinen (2001:157) skriver att uppbackningar som ges under en tur ofta fungerar som fortsättningssignaler. En längre tur består av flera turkonstruktionsenheter (TKE) och turen byggs upp bitvis. Lyssnaren kan förutse vad som krävs för att en tur ska vara fullbordad, eftersom turerna är projicerbara. Turbytesplatserna (TBP) finns vid gränserna mellan TKE:n. Vid en turbytesplats är det i princip möjligt för en annan talare att fortsätta turen, skriver Green-Vänttinen (2001:157). Under en längre tur med flera TKE:n är det viktigt för talaren att få respons av lyssnarna för att veta om hen tillåts fortsätta med turen. Om lyssnarna backar upp vid en TBP är det en tydlig signal på att talaren har deras tillåtelse till att fortsätta turen. (Green-Vänttinen 2001:160.)

nästan i överlapp med intervjuarens *att* och på raderna 6, 8 och 11, där uppbackningen kommer på ett ställe för en möjlig turbytesplats och uttalas i överlapp med intervjuarens *å*.

Fortsättningssignalerna i samtalet förekommer i en stor del av fallen i överlapp med intervjuarens turer. Detta beror sannolikt på att intervjuaren, förutom i fråga om några fall, talar i betydligt längre turer än informanterna. Green-Vänttinen (1995:87) skriver att lyssnaren inte hinner backa upp om turerna är korta. Om turerna är långa och består av flera meningsenheter finns det flera tillfällen för lyssnaren att backa upp (Green-Vänttinen 1995:87). Det förekommer också fortsättningssignaler som informanterna uttalar under en tur där en annan informant talar. Det andra exemplet är en tur där en av informanterna, Minna, backar upp en av de andra informanterna, Anton. I exemplet svarar informanterna på intervjuarens fråga om informanternas åsikt om att bli korrigerad i sitt svenska uttal.

Exempel 2

- 1 I: tycker ni att e de: ↑bra↑ eller dåligt om om läraren
- 2 säger nånting om hu man uttalar eller eller på nåt sätt
- 3 korrigerar eller säger ja men de ska vara så här
- 4 känns de ↑jobb↑igt Eller e de sådär ↑jaha↑ men nu vet ja
- 5 hu de ska va:
- 6 M: ja tycker att de e bra
- 7 (1.5)
- 8 A: jā: de:e bra ä:hm pt ((skrattar))särskilt när när de:
- 9 hemskt dåligt ((skrattar)) [*ja tr]or att läraren*
- 10 M: [mhm]
- 11 ((skrattar)) kan säga nej de:e int [såhär]
- 12 M: [mhm]
- 13 A: du måste säga "uttal" ((härmar rikssvenskt uttal))
- 14 ((skrattar))

6.3.2 Instämmande och icke-instämmande uppbackningar

Green-Vänttinen (2001:207-208) skriver att uppbackningarnas semantiska betydelse ofta är minimal, men att man ändå kan få ett intryck av att lyssnaren håller med eller inte håller med talaren genom att lyssna till utdrag av samtal. I Green-Vänttinens (2001:209) material var de instämmande uttrycken *jå*, *jo*, *nej* och *ne*, men också starka uttryck som *precis* och *just det*.

Instämmande uppbackningar är också, enligt Green-Vänttinen (2001:209-210) ofta upprepningar, t.ex. *jåjå* och uttalas med antingen normal eller en aning högre röststyrka.

I det andra exemplet har intervjuaren ställt en fråga om informanterna tycker att svenska är ett lätt eller svårt språk att lära sig jämfört med andra språk informanterna kan. Minna svarar att svenska är det språk hon läst mest, men att hon tycker att svenska är ett svårt språk för finstalande att lära sig. Minna menar att ryska är närmare svenska än finska, vilket Anton och Nikolaj inte håller med om.

Exempel 3

```

1  M: jå: men men i finland e ((skrattar)) *de inte så*
2      om du ad- a- ja vet inte om ni vet att de:e
3      jättesvårt för finska människor att ä:h lära (.)
4      svenska
5  A: aha *ne*
6  M: de:e [så ] [[olik]]
7  N:      [mhm]
8  A:      [[ja ja]]
9  M: total [olik]
10 A:      [ja ja] mm
11 M: <så de:e:>(.) ja tror att ryska e närmare
12 A: *hmm*
13 M: ((skrattar)) jå:
14 A: ((skrattar)) nej
15      ((alla skrattar))
16 N: hmm

```

I det andra exemplet förekommer variation i uppbackningsuttrycken. Anton bidrar på raderna 8 och 10 med *ja ja* (stigande fallande intonation), medan Nikolaj på rad 7 backar upp genom *mhm*. Uppbackningarna i exemplet förekommer i överlapp med slutet av Minnas turer. *Ja* är en vanlig uppbackning som i uppbackande användning egentligen snarast signalerar att lyssnaren är på samma våglängd med talaren och har förstått det sagda, menar Lindström (2008:188). Uppbackningarna på raderna 7, 8 och 10 är alltså ett acceptande av det Minna säger.

Green-Vänttinen (2001:218) skriver att oenighet bland samtalarna reflekteras i uppbackningarnas form. Den neutrala uppbackningen *mm* är enligt Green-Vänttinen (2001:219) den vanligaste uppbackningen i situationer där lyssnaren inte håller med talaren, men ändå vill uttrycka sitt lyssnarskap. I det andra exemplet förekommer ett exempel på en uppbackning som signalerar att

lyssnaren inte håller med talaren. Antons *hmm* på rad 12 är en reaktion på Minnas påstående om att ryskan skulle vara närmare svenskan än finskan. Av intonationen och utformningen av Antons uppbackning går det att avläsa att han inte håller med, vilket också på rad 14 stärks av att han uttryckligen säger *nej*. Att Anton först backar upp med ett icke-instämmande hummande och sedan skrattar och säger *nej* beror sannolikt på den artiga samtalsstilen och att han därför väljer ett mindre ansiktshotande sätt att uttrycka sig på.

6.3.3 Uppbackningar som kvitteringar och avslutare

Green-Vänttinen (2001:184) skriver att en uppbackningsrunda ofta uppträder på slutet när en topik ebbar ut. I avslutningsrundor är uppbackningarna typiska kvitteringar, vilkas funktion är att fungera som en underhandling mellan talarna om att topiken är avslutad. I uppbackningsrundorna ingår vanligtvis uttrycken, *mm*, *jå* och *ja+a*, skriver Green-Vänttinen (2001:184). Kvitteringar uttalas ofta tyst eller viskande och på inandning och förekommer för det mesta efter talarens tur vid turbytesplatser. Det är vanligt att det efter en kvittering följer en paus, en avrundande fas eller ett topikbyte (Green-Vänttinen 2001:175-176).

I följande exempel berättar intervjuaren om att hon sällan använder svenska hos myndigheter eller när hon går till en läkare, trots att hon vet att hon har rätt till det, eftersom de för det mesta inte kan svenska. Efter Minnas *jå* följer ett topikskifte.

Exempel 4

- 1 I: fast i princip borde de ju no vara möj[ligt]
- 2 M: [mhm]
- 3 I: här om man tänker att .h just me alla såna
- 4 officiella ställen I Finland så får man [ju nog] använda
- 5 M: [jå:]
- 6 I: svenska men men de:e nog sällan om ja (.) går ti läkaren
- 7 eller ringer nånstans att ja sku få tala svenska att
- 8 då brukar di ju nog säga att att förlåt att kan du tala
- 9 finska
- 10 M: =jå:=
- 11 A: [mhm]
- 12 I: [de:e] int så lätt de där heller
- 13 M: .jå:

6.3.4 Bristen på uppbackningar

Det följande exemplet visar hur bristen på uppbackningar påverkar samtalets gång:

Exempel 5

- 1 I: =tycker ni att de:e (.) ä:hm pt fungerar de att lära sig
 2 också svenska i en sån grupp där dom andra (.) lär sig
 3 svenska att att där e ju såna som ja tror int att nån
 4 där har svenska som modersmål förutom läraren men ni
 5 pratar ändå svenska sinsemellan så hu känns de
 6 (3)
 7 A: ja ja tror att de funkar [men]de de beror på
 8 I: [mhm]

I detta exempel ställer intervjuaren en fråga i form av en tur där inga uppbackningar förekommer. Dessutom uppstår en paus på tre sekunder efter att intervjuaren slutat tala, vilket kan tolkas som att någon form av problem i interaktionen uppstått. Att inga uppbackningar förekommer under raderna 1-5 verkar leda till att intervjuaren fortsätter tala genom att precisera sig och avsluta med ett avrundande *så hu känns de* varefter en paus uppstår. Att svaret dröjer kan bero på att intervjuaren inte nominerat en talare och att informanterna således inte vet vem som förväntas svara på frågan. Det är också möjligt att informanterna inte är säkra på vad intervjuaren menar och behöver en längre tid för att fundera på sitt svar.

Samtalet innehåller förvisso även andra längre sekvenser utan uppbackningar, men i dem verkar inte bristen innebära ett problem. I det följande exemplet svarar Nikolaj på en fråga ställd av intervjuaren om informanterna upplever att det finns en skillnad mellan att lära sig svenska på läroboksbaserade kurser och kurser där man främst talar språket. Intervjuaren ställer också frågan om det är viktigt att lära sig grammatik i svenskundervisningen.

Exempel 6

- 1 N: ja:a ja tänker grammatik är inte viktigt å:hm .h liksom
 2 de:e ä:hm viktigt förstås om mm man ska ha examen
 3 till exempel så: ja ja ska ha: de examen så de:e bra att
 4 ä:hm ja lära sig grammatik men .h bara i ö:mh ö:hm
 5 om vi: talar i allmänheten mm lära sig språk a:hm

6 de viktigaste att bara prata varje dag så å å om vi tar
 7 till exempel situation med barn hur barn lära sig språk
 8 mhm dom dom behöva inte [ehm] ingen grammatik alls så (.)
 9 M: [mhm]
 10 N: ja [dom dom] kan prata bättre[re] ja=
 11 M: [(ohörbart)] [ja] =mm=

I exemplet uträttar Nikolaj ett längre projekt genom att utförligt redogöra för sin åsikt och lyssnarna verkar genom sin tystnad ge plats åt honom att tala klart. Mot slutet av Nikolajs tur backar Minna sedan upp, vilket verkar föranledas av att Nikolaj innehållsmässigt kommer till en naturlig slutpunkt i sitt svar på raderna 8 och 10 och att dessa rader även innehåller naturliga turbytesplatser.

Skillnaden mellan exempel 4 och exempel 5 är att bristen på lyssnarrespons i exempel 4 leder till en tystnad på tre sekunder efter en fråga. Det är alltså inte så att lyssnaren konstant måste backa upp för att talaren ska kunna tala, utan det framstår som att uppbackningar behövs i vissa situationer framom andra.

6.4 Interaktionell kompetens i samtalet

I denna del kommer jag att diskutera hur den interaktionella kompetensen realiseras och distribueras bland deltagarna i samtalet.

Samtalet har, som tidigare nämnts, karaktären av ett institutionellt samtal och är arrangerat med ett syfte; att få material för denna pro gradu-avhandling. Jag har dessutom initierat samtalet genom att rekrytera informanterna. Under samtalet sitter jag med ett block med frågor som jag berättar för informanterna att vi kan utgå ifrån, men att vi inte behöver diskutera dem, utan kan prata om vad som helst. Trots att jag påpekat för informanterna att vi inte behöver tala om de ämnen jag förberett är det klart att vetskapen om att jag har någon form av förväntningar på samtalet påverkar dess gång. Dessutom är jag en representant för universitetet, har tagit på mig en forskarroll och själva samtalet äger rum i universitetets utrymnen. Samtalarna har alltså sinsemellan olika roller, intervjuare och intervjuobjekt och dessutom olika förstaspråk. Jag har svenska som förstaspråk,

medan informanterna är andraspråkstalare. Alla dessa faktorer leder till en asymmetri i samtalet i fråga om såväl makt, kunskap som språklig kompetens.

Ser man på kontextualiseringssignalerna i samtalet är det alltså naturligt att informanterna orienterar sig mot den sociala ramen av ett institutionellt samtal. Informanterna uppfyller det de uppfattar som situationens mål, de svarar på intervjuarens frågor, är artiga och låter alla svara på frågorna. En kollision som uppstår är att intervjuaren inte har sagt att det handlar om en intervju, utan ett samtal. Således orienterar sig hon mot ett avslappnat jämlikt samtal med mindre begränsade roller. Att dessa två förväntningar på samtalet är långt ifrån varandra kan sägas leda till utmaningar i kommunikationen. Norrby (2014:60) skriver att när människor använder kontextualiseringssignaler på olika sätt kan följden vara att olika samtalsstilar uppstår. Norrby (2014:56) skriver vidare att kontextualiseringssignaler inte är statiska i och med att de används och tolkas olika beroende på samtalsdeltagarna.

Att samtalet till sin form främst består av närhetsparen fråga - svar, leder till att informanterna är beroende av mig för att samtalet ska fortskrida. Det är egentligen inte överraskande att jag dominerar samtalet eftersom jag är förstaspråkstalare och således mer kompetent och bekant vad som kommer till språket. Det är vanligt att förstaspråkstalare anpassar sitt språkbruk i samtal med andraspråkstalare (se t.ex. Sheikhi 2013), men eftersom jag inte har orienterat mig mot en roll som förstaspråkstalare, gör jag åtminstone inte medvetet det. Detta kan leda till att mitt sätt att tala egentligen är för svårt för informanterna i fråga om till exempel ordval och samtalstempo, vilket snarare skapar en distans mellan oss och inte närhet som var min avsikt. Det är möjligt att fördelningen av de interaktionella resurserna hade varit jämnare om jag tagit en annan roll i samtalet alternativt inte alls skulle ha deltagit i det.

Samtalet förefaller även osymmetriskt genom att det är jag som delar ut samtalsturerna och ofta nominerar talarna genom direkta frågor riktade till en viss person. Samtalet karakteriseras således av ett lågt initiativtagande hos informanterna, de ställer inga frågor åt mig och bara i enstaka fall avviker de från ämnet för den fråga jag inlett en topik med. Samtalet kretsar kring de samtalsämnen jag valt och förutom att initiera frågor följer jag upp det inlärnarna säger med följdfrågor eller kommentarer. Adelswärd (1991:22) menar att det inte i institutionella samtal är brukligt att ställa personliga frågor till den institutionella representanten, vilket kan förklara att detta inte sker under samtalet.

Den institutionella representanten, till skillnad från lekmannen, har under ett institutionellt samtal rätt att ställa frågor, och detta verkar accepteras av alla samtalsdeltagare. Detta baserar jag på att jag under ca 30 minuter ställer 18 frågor till informanterna. Efter att jag ställt en fråga, går samtalet vidare genom ett slags "laget runt" svarande och ämnet dör ut när alla samtalsdeltagare besvarat frågan. Svaren informanterna ger är konkreta och gäller främst det frågan gäller. Samtalet innehåller bara enstaka avvikelser från mina frågor och informanterna vidareutvecklar inte heller självmant sina svar. Istället ställer jag, som jag ovan nämnde, preciserande frågor till informanterna.

Wirdenäs (2013:226) skriver att vad som anses prefererat respektive disprefererat under ett samtal verkar kunna växla och omförhandlas. Generellt sätt är det ändå så att prefererade handlingar är att svara på en fråga som ställs och att acceptera ett erbjudande, medan motsatserna till dessa ger interaktionen karaktären av en disprefererad struktur. Wirdenäs (2013:226) skriver vidare att alla samtalsdeltagare bär ett ansvar för de sätt som de väljer att delta med i interaktionen. Att inte kunna ge ett projicerat andraled (t.ex. att besvara en fråga), verkar leda till ett ansvar för att förklara varför uppstår. Sheikhi (2013:148) skriver också att pauser som blir för långa kan kännas besvärande, även om de utgör en förståelse- och formuleringstid för andraspråkstalaren.

En aspekt som också orsakar obalans i samtalet är att samtalsparterna verkar orientera sig mot olika mål. Jag orienterar mig mot den sociala och relationsorienterade dimensionen av samtalet, medan informanterna orienterar sig mot att besvara mina frågor, det vill säga är uppgiftsorienterade. Min samtalsstil är informell och ledig, vilket tar sig uttryck i pratighet och skratt. Eftersom inlärarna orienterar sig mot ett institutionellt samtal, blir min roll i samtalet större än jag avsåg och ville. Min utgångspunkt för samtalet är att vi alla är jämlika, men det blir klart att informanterna ser mig främst som en förstaspråkstalare och representant för en institution och sig själv som andraspråkstalare och lekmän. Detta leder till en asymmetri i samtalet, eftersom jag inte anpassat mitt språk särskilt mycket till ett andraspråkssamtal, men informanterna kanske inte känner sig bekväma med att påpeka att jag talar på ett sätt som de upplever som för svårt.

7 ANALYS AV DET ANDRA SAMTALET

I detta kapitel kommer jag att analysera det andra samtalet som sker mellan Emilija, Nathalie och Sejad den 16.1.2019. Jag kommer att följa samma uppdelning som i genomgången av det första samtalet, det vill säga att jag först diskuterar samtalets struktur och samtalsstil, sedan går över till en funktionell analys av uppbackningarna och sist skriver om den interaktionella kompetensen i samtalet.

7.1 Struktur

Drew & Heritage (1992:43) skriver att många olika slag av institutionella möten vanligtvis är organiserade enligt en viss standardmodell eller ordning av faser. Vardagliga samtal däremot är inte det, eftersom det inte verkar som att samtal vanligtvis skulle fortgå genom någon övergripande uppsättning skeden (stages). Samtalet mellan Emilija, Nathalie och Sejad är en blandning mellan ett institutionellt samtal och ett vardagligt samtal. Samtalet har drag av en semistrukturerad intervju i fråga om att intervjuaren leder det genom att ställa frågor och styra samtalets riktning. Min roll blir således att agera som moderator. Samtidigt gör informanterna mer än bara svarar på frågorna, de kommer med nya samtalsämnen som inte direkt besvarar intervjuarens frågor och då är jag en jämlik samtalspartner.

Turfördelningen i samtalet är inte särskilt bunden. Intervjuaren styr samtalet något genom att ställa frågor i synnerhet i början av samtalet, men det är tydligt att informanterna tar allt mer plats i samtalet ju längre det skrider. Detta sker genom att de ställer frågor till varandra och initierar samtalsämnen. Samtalet bär inte en institutionell prägel, men informanterna är trots det medvetna om att det inte är ett helt naturligt samtal eftersom de hänvisar till utrustningen och först är tveksamma att styra diskussionen av rädsla för att hamna på det Nathalie kallar sidospår. Reparationerna i samtalet är övergripande mest självreparationer och sker inom en tur.

7.2 Samtalsstil

Som jag i analysen av det första samtalet skrev, kan samtalsdeltagarna välja mellan solidaritetsstrategier och respektstrategier (Norrby 2014:220). Det är uppenbart att det andra

samtalet utgår från solidaritetsstrategin. Samtalsklimatet är välvilligt och skämt och skratt förekommer ofta. Förutom att samtalet utgår från solidaritetsstrategin, präglas det också av stilen som kallas ungdomsspråk. Gunnarsdotter Grönberg (2013:251) skriver att ungdomsspråket är närliggande till en relationsinriktad stil och kännetecknas av mycket samtidigt tal, dialogiskt, högt taltempo, många uppbackningar, röstförställning, många och stigmatiserade diskurspartiklar.

Vem som är ungdom är i mångt och mycket är en social konstruktion, skriver Gunnarsdotter-Grönberg (2013:237). Vidare skriver Gunnarsdotter-Grönberg (2013:237) att en ungdom, beroende av sammanhanget, är en person som är mellan 15 och 29 år. En av informanterna i det andra samtalet är 24 år medan de två resterande är 27 år. Åldersmässigt anser jag alltså att informanterna i det andra samtalet kan sägas tillhöra en kategori av ungdomar.

När den relationsinriktade samtalsstilen ligger också den kvinnliga samtalsstilen. Att det är tre kvinnor och en man som deltar, kan ha en viss inverkan på hurdan samtalsstilen är. Nordenstam (1990:93) skriver att kvinnor generellt sätt diskuterar relationer, oftare bygger på varandras samtalsämnen än männen, avhandlar ett större antal diskussionsämnen och byter samtalsämne abrupt. Dessutom använder kvinnor korta svar av emotionell karaktär (Nordenstam 1990:93).

För att få en uppfattning om talhastigheten i samtalet såg jag på två fem minuters sekvenser. I den första, 5.16–10.16, var talhastigheten ungefär 188 ord per minut. I sekvensen förekom endast en paus på över en sekund. Pausen var 1.5 sekunder lång. Pausen är i ett topikskifte. I den andra sekvensen, 25.08–30.08, är talhastigheten ungefär 184 ord per minut. Också i denna sekvens förekommer endast en paus på över en sekund. Pausen är 2.5 sekunder och infaller efter en öppen fråga av en av informanterna. En normal talhastighet uppskattas, som tidigare nämnts, till 100-150 ord per minut (Nilsson & Waldemarson 2016:90). Jämfört med detta har samtalet ett högt tempo, vilket ytterligare är ett belegg för att samtalsstilen tillhör ungdomsspråket.

Jag nämnde i det första samtalet att talare av samma språk inte nödvändigtvis delar samma samtalsmönster. Informanterna i det andra samtalet har lärt sig svenska som främmande språk i ett land där svenska inte talas. Informanterna har alla ett sverigesvenskt uttal och säger under samtalet att de är vana vid sverigesvenska, medan finlandssvenskan var mindre bekant för dem innan de kom till Finland. Det går naturligtvis inte att dra direkta kopplingar till att de har ett sverigesvenskt samtalsmönster på grund av sitt uttal, men jag anser det sannolikt att deras svenska är närmare den sverigesvenska varianten, än den finlandssvenska.

Nelson m.fl. (2015:143) skriver att tidigare studier (se t.ex. Charles & Louhiala-Salminen 2007) pekar på att det inte endast är en stereotypi att svenskar är diskuterande och dialoginriktade. Nelson m.fl. (2015:143) skriver också att skillnader mellan olika variteter av pluricentriska språk (d.v.s. språk som har officiell status i mer än ett land (Reuter 1992:101)) konstaterats både vad gäller finlandssvenska och sverigesvenska (se t.ex. Saari 1994) och mellan olika varieteter av engelska (se t.ex. Tottie 1991).

7.3 Funktionell analys

I denna del kommer jag att göra en funktionell analys av uppbackningsbruket i samtalet mellan Emilija, Nathalie och Sejad. Analysen är grupperad enligt följande underrubriker: uppbackningar som fortsättningssignaler, instämmande uppbackningar, uppbackningar som kvitteringar och avslutare samt skratt som en uppbackning.

7.3.1 Uppbackningar som fortsättningssignaler

Majoriteten av uppbackningarna i samtalet fungerar som fortsättningssignaler, vilket enligt Green-Vänttinen (2001:157) är vanligt för uppbackningar som ges under en tur. Green-Vänttinen (2001:160) skriver vidare att det under en längre tur är viktigt för talaren att få respons av lyssnarna för att veta om hen tillåts fortsätta turen. I det andra samtalet är turerna ofta något längre och då fungerar uppbackningarna som en signal för att talaren får fortsätta med turen.

Uppbackningarna som sker under en tur uttalas ofta i mitt material med något svagare röststyrka än det omgivande talet och ofta måste man lyssna noggrant för att alls uppfatta dem. Därför är det också ibland svårt att säga vem det är som yttrar uppbackningen. Det förekommer också många fortsättningssignaler som sägs på inandning. Att fortsättningssignalerna i samtalet ofta uttalas med svagare röststyrka än det omgivande talet beror på att deras funktion är att signalera att lyssnaren inte har för avsikt att ta över turen.

Fortsättningssignalerna är i samtalet till formen minimala och består av *mm*, *ja*, *jå* och *a* samt kombinationer och upprepningar av dessa. En skillnad till det första samtalet är att informanterna

använder sig av det sverigesvenska a som inte alls förekom i det första samtalet. Nelson m.fl. (2015:151) skriver att uppbackningen a är mycket vanlig i det sverigesvenska materialet medan den inte alls förekommer i det finlandssvenska materialet. *Jå* däremot, förekommer inte alls i det sverigesvenska materialet (Nelson m.fl. 2015:151).

Följande utdrag har sin utgångspunkt i intervjuarens fråga om vad informanterna tycker att det är viktigt att lära sig när man lär sig ett nytt språk och hur undervisningen av språket borde se ut. Samtalet utvecklas under turerna mot att handla om att våga prata och använda det nya språket. I detta utdrag konstaterar intervjuaren att hon tycker att språkinläringen och undervisningen har att göra med självbilden och att utsätta sig för obekväma situationer där man inte alltid har kontroll över hur man uppfattas av människor i sin omgivning. I detta samtalsutdrag uttalas alla uppbackningar med svagare röststyrka än det omgivande talet och de är minimalt utformade. Emilijas uppbackningar på rad 15 uttalas dessutom på en inandning. Efter Emilijas kvitterande *.hja* följer ett topikbyte.

Exempel 1

- 1 I: .hh ja: ja: nä men ja tror att de handlar ganska mycke
2 om om ö- överhuvudtag om man ska lära sig nya saker å
3 kanske .h ju mer liksom ju äldre man blir så mera på
4 nåt sätt den där självförtroende å självbild å såndant
5 att de:e på nå sätt .hh de:e jobbit att utsätta sig
6 fö såna situationer där man int känner sig bekväm eller
7 man tycker att man int kan eller man börjar fundera
8 att va tänker andra om mig eller liksom nu e ja
9 liksom int på nå sätt ja har int den där kontrollen
10 över att hur ja verkar fö andra människor så kanske de:e
11 också sånt som språkundervisningen int har förstått
12 den där liksom psykologin bakom de att att va de
13 egentligen krävs för att folk ska på nå sätt .hh ja:
14 våga ja tror [att de där me att [[våga]] e jätteviktigt
15 E: [°hja° °hja°]
16 N: [[°mm°]]
17 I: att kunna liksom ja: kanske int ta: de så himla hårt
18 att de måst va: perfekt att nä [man] säger nånting så
19 E: [°a:°]
20 I: måst de va: liksom exakt r[ätt]
21 E: [°korrekt a:°] .hja:

Följande utdrag är en utveckling av en fråga till informanterna som handlar om hur det kändes för dem att komma till Finland som andraspråkstalare. Samtliga informanter hade upplevt det svårt med finlandssvenskan eftersom de var vana vid sverigesvenska. Sejad har i turen innan konstaterat att det ibland kan vara svårt att skilja på finska och finlandssvenska. Intervjuaren håller med och talar om hur hon känner att hennes finlandssvenska prosodiskt ligger nära finskan.

Exempel 2

```

1  I: [jå:] jä nä: ja har fundera
2     på de där i synnerhet utomlands känns de så där att
3     nä ja talar svenska så de sku ju kunna i princip vara
4     finska också eller på nåt sätt de där att okej orden e
5     ju svenska men den där liksom melodin e ju å sats-
6     liksom de där tonen e väldigt så där finsk=
7  E:                                     =a:=
8  S:                                     =mm=
9  I: =i min finlandssvenska=
10 E: =a:=
11 S: =°mm°=
12 N: å sen har du: ja vet inte slang ja ja hänger ganska
13     mycke i centrum så [stadsdel å ((oklart))] till exempel

```

Uppbackningarna i det andra exemplet förekommer vid potentiella turbytesplatser och uttalas med stigande intonation.

7.3.2 Instämmande uppbackningar

Lindström (2008:188) skriver att svarsorden *ja* och *nej* är vanliga uppbackningar som snarast signalerar att lyssnaren är på samma våglängd som talaren och har förstått det sagda, vilket innebär att talaren kan fortsätta med sitt projekt. Green-Vänttinen (2001:209) skriver att de uppbackningar som tydligast signalerar instämmande i hennes material är *precis*, *absolut* och *just det*, men också de mindre starka uttrycken *jå*, *ja*, *jo*, *nej* och *ne*. I det följande exemplet finns ett belägg på en instämmande uppbackning, *näe*. Nekaende ord kan alltså också innebära instämmande, och har som Lindström (2008:188) skriver en förbleknad innebörd i den uppbackande användningen.

I det tredje exemplet svarar Sejad på intervjuarens fråga om hur det kändes att komma till Finland och en svenskspråkig omgivning vid universitetet. Emilija backar upp med ett *näe* på rad 49 efter

att Sejad konstaterat att han inte var bekant med finlandssvenska sedan tidigare, eftersom han främst hört sverigesvenska vid det universitet där han tidigare studerat. Det visar sig under samtalets gång att alla informanter har samma upplevelse, och det är antagligen också därför som Emilja backar upp med ett nej. Emiljas *näe* uttalas svagare än det omgivande talet samt med fallande-stigande intonation.

Exempel 3

1 S: pt ja: de va kanske nånting liknande för mig nä ja:
 2 liksom kom hit första gången då var de finlandssvenska
 3 som var ny: liksom intressant= för ja e van vi
 4 I: =mm=
 5 rikssvenska å de e rikssvenska vi lär oss vid
 6 universitetet och vi har inte liksom haft så mycke
 7 kontakt me: finlandssvenska=
 8 E: =°näe°=

I det fjärde exemplet berättar Nathalie om att hon ofta antas ha bott i Sverige eftersom hon har ett sverigesvenskt uttal. Även de andra informanterna hade samma upplevelse.

Exempel 4

1 N: de e många sen annars ja vet int kanske speciellt när du
 2 har rikssvensk ännu dialekt ä:hm antar att man har bott
 3 i sverige tidigare=
 4 I: [=ja]
 5 E: [=A: JA JA mm]
 6 S: [=ja mm]
 7 N: [å de:e däffö] om man har kommit via de för vaffö skulle
 8 E: [alla-]
 9 N: man annars hamna i Finland anyways?
 10 E: a: ((skrattar)) precis
 11 ((alla skrattar))
 12 I: ja ja så de:e kanske mer liksom att kan ni hålla me om
 13 att de handlar mer om på nå sätt attityder mot sverige
 14 kanske å svenskar mer än än liksom finlandssvenskar
 15 [kanske sku ja säga]
 16 N: [mm ja: [[definitivt]]
 17 E: [[mm mm a=]]

Emiljas *a ja ja* uttalas med emfas och högre röststyrkan än det omgivande talet. Också Sejads *ja* uttalas med emfas. Nathalies *mm ja definitivt* på rad 16 uttalas med stigande-fallande intonation

och har en starkt medhållande karaktär. Emilijas *mm mm a* uttalas med något svagare röststyrka än Nathalies uppbackning och är också jämn till intonationen. Att det inte handlar om fortsättningssignaler eller kvitteringar stärks av att uppbackningarna upprepas och av att tonfallet är lika högt som det omgivande talet och på rad 5 till och med högre än det omgivande talet. Green-Vänttinen (2001:209) skriver att instämmande uppbackningar ofta är upprepningar (t.ex. *jojo*) och dessutom uttalas med normal eller något högre röststyrka.

En skillnad mellan de två samtalen är att det i det andra samtalet inte förekommer en enda icke-instämmande uppbackning. Det framstår som att samtalarna i det andra samtalet istället för att backa upp avbryter eller signalerar att de vill ta över turen och sedan förklarar att de inte håller med det den föregående talaren sagt. Detta kan bero på att det andra samtalet till sin samtalsstil är sådan att deltagarna vågar riskera varandras sociala ansikten mera genom att avbryta varandra och säga att de är av en annan åsikt.

7.3.3 Uppbackningar som kvitteringar och avslutare

Green-Vänttinen (2001:184) skriver att det ofta uppträder en uppbackningsrunda på slutet när en topik ebbar ut samt att det är vanligt att en paus, en avrundande fas eller ett turbyte följer på en kvittering. I det följande samtalsutdraget syns bruket av uppbackningar som en kvittering, varpå ett turbyte följer.

Nathalie har i exemplet förklarat att hennes finska utvecklats till en fas där hon kan småprata i vardagliga situationer. I turerna innan har pragmatiskt språkbruk och att använda ett andraspråk respektive främmande språk i vardagliga servicesituationer samt vilka missförstånd och socialt pinsamma situationer som kan uppstå diskuterats. Mot slutet av Nathalies tur på rad 11 börjar hon sväva på målet Emilja och Sejad verkar uppfatta det som att Nathalie sagt sitt om ämnet. Uppbackningarna på rad 12 och 13 uttalas med betydligt lägre röststyrka än det omgivande talet. Emilijas *ja* uttalas med stigande intonation och Sejads *mm* med jämn intonation. Efter Sejads uppbackning börjar intervjuaren tala om hennes uppfattning av att småprata i Finland.

Exempel 5

1 N: men sen så e de tacksamt när man väl får de ja har

2 börjat nu småprata på finska å mitt liv har förändrats
 3 påriktit för att de så: kliché att alla säger att
 4 finnar småpratar in[t] å de:e väl sant man klarar sig
 5 I: [mm]
 6 N: utan småprat men när man väl vågar så de: asså alla e
 7 så: trevligt= =å ja gör de typ nästan varje da: å
 8 I: =mm=
 9 N: alla e: så: glad (.) eller de- å: ja nä man s- sen
 10 själv börjar så m- märker man att alla andra gör de
 11 också .hh [ä:h]
 12 E: [°ja:°]
 13 S: [°mm°]

I slutet av exempel 6, det vill säga raderna 10 och 11 förekommer två uppbackningar som är kvitteringar till intervjuarens tur. I sekvensen, vilket redan tidigare diskuterats i analysen, berättar intervjuaren om hur hon upplever att hennes finlandssvenska låter.

Exempel 6

1 I: [jå:] jå nä: ja har fundera
 2 på de där i synnerhet utomlands känns de så där att
 3 nä ja talar svenska så de sku ju kunna i princip vara
 4 finska också eller på nåt sätt de där att okej orden e
 5 ju svenska men den där liksom melodin e ju å sats-
 6 liksom de där tonen e väldigt så där finsk=
 7 E: =a:=
 8 S: =mm=
 9 I: =i min finlandssvenska=
 10 E: =a:=
 11 S: =°mm°=
 12 N: å sen har du: ja vet inte slang ja ja hänger ganska
 13 mycke i centrum så [stadsdel å ((oklart))] till exempel

Emilija kvitterar på rad 10 med *a* och Sejad med ett *mm* som uttalas med svag röststyrka. Efter Sejads *mm* tar Nathalie ordet. Green-Vänttinen (2001:184) skriver att kvitteringar ofta uttalas tyst eller viskande och på inandning. Detta stämmer också överens med uppbackningarna i både exempel 5 (*ja*, *mm*) och 6 (*mm*).

7.3.4 Skratt som uppbackning

I samtalet förekommer, som redan nämnts mycket skratt. Jag vill därför också ta upp skratt som en form av uppbackning. Skrattet skapar närhet mellan samtalsdeltagarna och är också en uppmuntrande signal till talaren om att det hen sagt tagits emot positivt. I samtalet är de flesta skratt gemensamma, det vill säga att flera parter skrattar samtidigt och tillsammans. Adelswärd (1991:82) menar att gemensamma skratt oftast kan ses som en överenskommelse om att skrattarna har kontakt och delar ett gemensamt perspektiv. Gemsamma skratt kan således sägas signalera kontakt (Adelswärd 1991:83).

I följande utdrag berättar Sejad om en gång då han och en vän från köpt kaffe på Espresso House och upplevt svårigheter med att förstå servitrisens finskspråkiga frågor. Berättelsen handlar om en ansiktshotande situation där Sejad upplever att han inte lyckats med kommunikationen, men verkar samtidigt ha en funktion av att underhålla lyssnarna. Lyssnarna är med på noterna och visar att de uppfattar Sejads humor genom att skratta. Samtidigt bidrar det välvilliga skrattet till en empatisk atmosfär där samtalsdeltagarna inte skrattar åt Sejads misslyckande, utan snarare åt liknande situationer de själv varit med om som andraspråkstalare.

Exempel 7

```

1   S: -en gång så var det liksom me: en amerikansk kille på
2     espresso house eftersom vi båda lärde oss finska pt
3     å så då: försökte ja liksom använda finska å beställde
4     på finska å då kom de liksom en [massa frågor] på finska
5     ?:                                     [((fnissar)) ]
6   S: å ja ba: sa: a: kyllä kyllä [((skrattar)) och liksom]
7   I:                                     [((skrattar))      ]
8   S: *fortsatte bara liksom [godkänna allt dom frågade*]
9                                     [((E, I och N skrattar)) ]
10  S: å så frågade han förstod du [verkligen va hon sa ]
11                                     [((I och E skrattar))]
12  S: till dig liksom *nä ja bara liksom [gick me: på allt*   ]
13                                     [((I och E skrattar))]
15  N: [helt rätt attityd tycker ja] fake it till ju make it
16  I: [((skrattar))          *jä*]
17  N: [[nämen liksom påriktit ja kan förstå]] bra när ja va]
18    [((E och I skrattar))      ]
19  S: [[ja:                      a:]]
20  N: i den situationen me finska å nu talar ja helt flytande
21  S: a: och sen när vi liksom kom till slute så frågade hon
22    vill du ha locket på och då liksom [ha liksom] liksom

```

23 I: [((skrattar))]
 24 S: å då liksom måste hon säga de på svenska för ja visste
 25 inte va: på engelska för ja: visste inte va hon frågade
 26 .h å de va då liksom att vi måste - byta till engelska
 27 å sen ja berättade efter en för en finskspråkig kille
 28 så sa: han men du borde inte göra de: för dom liksom dom
 29 ställer en massa frågor vill du ha extra de här extra
 30 de här och då kan liksom dom ta: extra betalt för de
 31 S: [och om du bara om du bara] säger *kyllä* å godkänner
 32 [((E och I skrattar))]
 33 S: *allt hela tiden [så kostar de mer för dig*]
 34 [((I och N skrattar))]

Att det gemensamma skrattet är av en positiv och närhetsskapande karaktär stärks av att det är såväl berättaren, Sejad, som lyssnarna som skrattar. Alla parterna i samtalet inkluderas i det välvilliga skrattandet, alltså är det inte så att talaren blir utskrattad av lyssnarna.

7.4 Interaktionell kompetens i samtalet

Det andra samtalet är till sin struktur en blandning av ett vardagligt samtal mellan jämlikar och en form av ett institutionellt samtal som modereras och styrs av intervjuaren. Vardagliga samtal mellan jämlikar har sina egna regler. Bland annat, skriver Adelswärd (1991:22), är personliga ämnen och ömsesidigt intresse normalt och till och med något som förväntas i dem. En annan viktig aspekt gällande vardagliga samtal är att man inte på förhand vet vad som kommer att ske i dem, skriver Wirdenäs (2013:221). De vardagliga samtalen går inte att planera eller förutsäga, vilket beror på att samtalsdeltagarna under samtalets gång gemensamt förhandlar och omförhandlar samtalsämnet, hur det ska talas om och vilken av samtalsdeltagarna som får säga vad.

Jag ställer under samtalets gång sex olika frågor till informanterna, vilket är orsaken till att samtalet inte kan sägas vara helt fritt. Turtagningen i samtalet styrs således av intervjuarens frågor, men informanterna bidrar också med egna samtalsämnen, spinner vidare på frågorna och ställer även frågor till varandra. Frågorna intervjuaren ställer besvaras inte heller konsekvent av alla, utan topiken utvecklas och övergår ibland i en ny topik, utan att alla informanter besvarat den ursprungliga frågan. Ingen av informanterna ställer dock direkta frågor till intervjuaren, som kanske upplevs befinna sig utanför samtalet. Samtalet flyter på utan längre pauser eller avbrott.

Intervjuaren styr alltså endast löst samtalet och behöver inte hjälpa samtalarna på traven. Informanterna bygger vidare på det de andra informanterna säger, alltså besvarar de inte endast mina frågor. Informanternas svar är långa och utförliga, personliga och motiverade.

Det framstår som att såväl intervjuaren som informanterna har samma mål med samtalet, alltså att de är orienterade mot den sociala aspekten av det. Såväl intervjuaren som informanterna tolkar situationen utgående från samma deltagarram och de tolkar även kontextualiseringssignalerna lika. Samtalets mål kan på grund av det ovannämnda sägas vara relationsinriktat framom sakinriktat. Detta i sin tur framgår genom att samtalsämnena är personliga och att misslyckanden och missöden ofta behandlas i en humoristisk anda. Samtalsdeltagarna bjuder på sig själv genom att riskera sitt sociala ansikte, men stöds av samtalsdeltagarnas välvilliga och gemensamma skratt. Samtalsstilen fyller främst kännetecknen för ungdomsspråk, men samtalsstilen kan också påverkas av att majoriteten av samtalsdeltagarna är kvinnor.

Såväl intervjuaren som informanterna har studerat respektive studerar samma ämne på universitetsnivå och kanske gör detta att intervjuaren känns närmare intervjuobjekten. Två av informanterna har redan en magisterstersexamen, medan den tredje av informanterna är lika långt hunnen som intervjuaren. Dessutom är den inbördes ålderskillnaden mellan samtalsdeltagarna liten, ca 3-4 år. Trots att informanterna i det andra samtalet är andraspråkstalare, är deras språkförmåga redan så hög att de inte har några problem i att samtala på sitt andraspråk. Det är också värt att notera att intervjuaren är betydligt mer aktiv i det andra samtalet och hon bidrar med många verbala uppbackningar, trots att hennes roll ursprungligen skulle vara mer tillbakadragen.

8 RESULTATSAMMANFATTNING

I detta kapitel kommer jag att svara på mina forskningsfrågor som var följande:

- Hurdant samtalsstöd använder inlärarna i sin kommunikation i form av uppbackningar?
- Hur syns olika uppbackande funktioner i andraspråkssamtal jämfört med förstaspråkssamtal?

- Går det att granska uppbackningar som en yttring av andraspråksinlärnarnas interaktionella kompetens?

Jag kommer i det som följer att presentera resultatet av studien genom att diskutera båda samtalen samtidigt.

Kärnan i min avhandling var att granska uppbackningarna samt interaktionen framom de individuella kognitiva processerna i samband med inläring. Därav har jag valt att använda CA – for – SLA som min teoretisk-metodologiska ram istället för andraspråksinläring, SLA, vilken främst fokuserar på de individuella processerna i språkinläringen. I min studie är det sociala samspelet av huvudsakligt intresse, medan de individuella inlärningsprocesserna som realiserar i förändringar hos individens kunskaper och känslor, inte tas upp till diskussion trots att de naturligtvis är en viktig del av den språkliga inlärningsprocessen.

Innan jag går över till att sammanfatta analysen av samtalen, är det viktigt att påpeka att jag inte har för avsikt att utvärdera samtalen eller jämföra dem med varandra. De två samtalen är sinsemellan mycket olika, vilket inte betyder att det ena skulle vara bättre än det andra. Ett material som består av två samtal kan naturligtvis inte säga något om individernas språkförmåga, utan är endast ett uttryck för hur interaktionen fungerar i den aktuella situationen och mellan de samtalare som befunnit sig i den. Jag önskar därför att resultateten blir lästa på en mer allmän nivå och kan vara till nytta för såväl andraspråkstalare som språkundervisningen.

8.1 Hurdant samtalsstöd använder inlärnarna i sin kommunikation i form av uppbackningar?

Jag kommer i det som följer att besvara den första forskningsfrågan, det vill säga “Hurdant samtalsstöd använder inlärnarna i sin kommunikation i form av uppbackningar?”

Uppbackningarna i såväl det första som det andra samtalet består främst av minimalt utformade fortsättningssignaler. Deras uppgift är huvudsakligen att signalera ett icke-turövertagande lyssnarskap. De främst förekommande uppbackningarna i det första samtalet är *mm* och *ja* och i det andra *mm*, *ja* och *a*. Fortsättningssignalerna förekommer såväl vid turbytesplatser som överlappande med en talares tur. Andra funktioner uppbackningarna har i samtalen är kvitteringar,

i synnerhet i form av avslutningar. Uppbackningar förekommer också som instämmande och i enstaka fall som icke-instämmande uppbackningar.

De två samtalen skiljer sig åt något i fråga om hur uppbackningarna används. I det första samtalet är uppbackningarna minimalt utformade och påvisar ingen större variation. I det andra samtalet finns det en något större variation i uppbackningsuttrycken, men framom variation används uppbackningarna oftare och har mer än i det första samtalet funktionen av att signalera lyssnarens attityd till det sagda. I det andra samtalet är det gemensamma och inkluderande skrattet också en viktig uppbackande resurs. Skillnaden mellan bruket av uppbackningar mellan de två samtalen kan ändå inte sägas vara så markant att det ensamt skulle förklara skillnaderna mellan de två samtalens utformning. Snarare anser jag att det handlar om hur aktiva och engagerade samtalsdeltagarna generellt är i samtalet och på att samtalsstilen och samtalsramen var så pass annorlunda i de två samtalen.

Samtalens utformning och struktur som främst kunde liknas vid institutionella samtal med tydliga roller påverkade högst sannolikt uppbackningarnas utformning i mitt material. Den klart institutionella kontexten gällde i synnerhet det första samtalet, medan den inte var lika framträdande i det andra samtalet. Inlärarna i det första samtalet orienterar sig mot ett institutionellt samtal, de är sakorienterade framom relationsorienterade, medan det motsatta gäller för det andra samtalet.

Den individuella variationen mellan bruket av uppbackningar i det första samtalet är stort, medan den i det andra samtalet inte är betydande. Variationen kan bero på faktorer så som kön, modersmål och individuell samtalsstil. Färdigheterna i språket och mängden kontakt med förstaspråkstalare verkar också utgående från mitt material ha en betydelse för bruket av uppbackningar. I det första samtalet är den mest aktiva uppbackaren Minna. Det är sannolikt att det att Minna oftare umgås med modersmålstalare än de andra informanterna i det första samtalet har lett till att hon fått mer övning i att samtala med modersmålstalare och att hon indirekt lärt sig strategier för att använda uppbackningar. Som kvinna är Minna också den som backar upp mer än männen, vilket är något som också tidigare studier pekar på att vara en skillnad mellan könen (se Nordenstam 1990:39).

Anton säger sig använda svenska med vänner och han framstår också som en relativt aktiv lyssnare om än med bristande variation i uppbackningarna. Nikolaj är den av informanterna som uppger sig använda svenska endast under lektionerna på institutet och han är också den av informanterna

som använder minst uppbackningar. Att Nikolaj alltså har betydligt mindre tillfällen för att tala svenska och att han gör det i en miljö där de andra talarna också är andraspråkstalare kan alltså ha en viss betydelse för hans uppbackningsbruk.

I det andra samtalet är uppbackningsbruket, som jag ovan nämnde, mer jämt fördelat mellan deltagarna. Emilija var den mest aktiva uppbackaren av informanterna, medan Nathalie och Sejad var ungefär lika aktiva med att backa upp. Alla tre deltagare i det andra samtalet har studerat svenska på universitetsnivå och alla informanter använder dessutom svenska i sina jobb. Alla tre informanter uppger sig dessutom använda svenska i olika sociala situationer. Nathalie och Sejad har bott i Finland en längre tid, medan Emilija hade kommit till Finland några veckor innan materialinsamlingen skedde. Informanterna i det andra samtalet hade alltså en högre formell kunskap i svenska än informanterna i det första samtalet och i åtminstone Nathalies och Sejads fall så gott som dagligen möjlighet att använda svenska. I det andra samtalet verkar inte samtalarnas kön spela en så stor roll för bruket av uppbackningar, dock var kvinnorna i majoritet i samtalet eftersom två av informanterna, förutom intervjuaren, var kvinnor.

Den individuella samtalsstilen spelar en så stor roll att det utgående från ett så litet material som det som varit basen för min studie är omöjligt att dra några långtgående slutsatser. Det är omöjligt att säga hur informanterna använder uppbackningar i sitt förstaspråk och hur deras förstaspråk påverkar deras bruk av uppbackningar i andraspråket. Detta beror på att jag inte beaktade informanternas förstaspråk i min avhandling och således inte kan ta ställning till detta. Kroppsspråk och blickkontakt såväl som skratt är också viktiga interaktionella signaler som utgående från mitt material verkar användas för samma funktion som verbala uppbackningar, det vill säga för att signalera kontakt och engagemang. Mellan de två samtalen fanns det en skillnad mellan bruket av dessa icke-verbala signaler som hade att göra med samtalssituationen och samtalsstilen.

Informanternas förstaspråk verkar inte ha någon större betydelse för deras bruk av uppbackningar ifråga om transfer eller lån från förstaspråket. I det första samtalet finns endast ett belägg på ett uppbackningsuttryck ur informantens förstaspråk och i det andra samtalet fanns det inga. Det som däremot har en betydelse är vilken varietet av svenska informanterna lärt sig. I det andra samtalet förekom den sverigesvenska uppbackningen "a", vilken inte alls förekom i det första samtalet. Den tolkning jag gör av detta är att informanterna i det första samtalet har lärt sig en finlandssvensk

varietet av svenskan, medan informanterna i det andra samtalet har lärt sig en sverigesvensk varietet av språket.

8.2 Hur syns olika uppbackande funktioner i andraspråkssamtal jämfört med förstaspråkssamtal?

I mitt material förekommer uppbackningarna huvudsakligen på samma ställe i förhållande till talarens tur som nämns i Green-Vänttinen (2001:330), nämligen vid övergångar mellan syntaktiska turkonstruktionsenheter inne i talarens tur eller vid komplexa turbytesplatser. Detta är naturligtvis en generalisering, eftersom det exempelvis inte alltid är lätt att veta vad i det sagda som uppbackningen hänför sig till, lyssnare kan vara sena med att respondera eller reagera på något prosodiskt markerat i talarens tur, skriver Green-Vänttinen (2001:250-251). Som det framkommit ur min avhandling, har uppbackningar många olika funktioner och former och går inte att enkelt placera in i klart avgränsade kategorier.

Att jämföra uppbackningar i förstaspråks- och andraspråkssamtal är en utmaning eftersom detta naturligtvis kräver att man gör grova generaliseringar. Dessutom blir man tvungen att göra en avgränsning av vilken språklig variant av svenska samt samtalsstil och samtalssituation man ska utgå ifrån i jämförelsen. Det framstår ändå som att uppbackningsbruket ser rätt lika ut i mina andraspråkssamtal som i Green-Vänttinens (2001) finlandssvenska samtal och att uppbackningsbruket i mitt material inte är godtyckligt. Detta kan bero på att uppbackningar är ett universellt fenomen och att andraspråkstalare intuitivt känner igen de ställen där uppbackningarna passar in.

Det är också sannolikt att alla informanter, trots att detta inte testades genom prov, förstår svenska tillräckligt bra för att urskilja lämpliga ställen för en uppbackning. I det första samtalet framstår det som att informanterna förstår svenska rätt bra eftersom de kan svara på intervjuarens frågor och att det endast på enstaka ställen i samtalet förekommer problem som verkar bero på bristande förståelse. I det andra samtalet kan alla informanter sägas vara avancerade språkbrukare på basis av att de studerar och arbetar på svenska och eftersom samtalet inte innehöll något som tydde på svårigheter i förståelsen.

I Green-Vänttinen 2001 helsingforssvenska material dominerade uppbackningarna *jå* och *mm*. Övriga frekventa uppbackningar i Green-Vänttinen (2001:326) material är *nä/ne*, *jo*, *ja*, *just de*, *aj*, *ajja*, *aha*, *jaha*. Green-Vänttinen (2001:326-327) skriver att det verkar finnas en basuppsättning på drygt tio olika uppbackningar men att omväxling i uttrycken uppstår genom att uppbackningarna kan användas i varierande former. Green-Vänttinen (2001:327) skriver vidare att helsingforssvenskan och sverigesvenskan skiljer sig åt i fråga om vilka uppbackningsuttryck som används i respektive språkliga varietet. *Jå*, *ne*, *aj* och *sidu* med variation får anses som finlandssvenska uppbackningar medan till exempel uppbackningen *a* inte alls förekommer i helsingforssvenskan.

Studien av sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal (Nelson m.fl. 2015) som jag också använt som jämförelsepunkt, är inspelat i ett institutionellt sammanhang under handledningssamtal och det är således tveksamt om de kan jämföras med samtal i lediga, vardagliga situationer. Fördelen är att materialet är nyare, från år 2015, medan Green-Vänttinen 2001, material är insamlat år 1990-1995. Typiska uppbackningar i de sverigesvenska handledningssamtalen var enkla eller dubblerade förekomster av *mm* och *a* alternativt *ja*, konstaterar Nelson m.fl. (2015:150).

I Nelson m.fl. (2015:150) var de vanligaste uppbackningarna i de finlandssvenska handledningssamtalen enkla eller dubblerade uttryck av *jå* eller *ja* samt *mm* och *okej*. Nelson m.fl. (2015:151) skriver att *a* är mycket vanlig i de sverigesvenska materialen, medan den inte alls förekommer i de finlandssvenska materialen. Tvärtom är det för *jå*, vilken är den allra vanligaste uppbackningen i det finlandssvenska materialet och inte alls förekommer i det sverigesvenska materialet. I båda länderna används enligt Nelson m.fl. (2015:151) dessutom exempelvis negationer så som *nä* och *nej*, samt uttryck för instämmande, exempelvis *mja*, *just det* och *precis*.

mm och *ja/jo/jå* och *a* är alltså de vanligaste formerna av uppbackningar i svenska som förstaspråk (se Green-Vänttinen 2001 och Nelson m.fl. 2015 ovan) och detta är också fallet för mitt material. Det man kan konstatera med utgångspunkt i Green-Vänttinen 2001 är att en del uppbackningar som finns i helsingforssvenskan saknas i mina material. Detta gäller uttryck så som *aj*, *ajja*, *ajjaha*, vilka kan anses vara finlandssvenska uttryck. Inte heller uttryck som *jaha*, *ja just*, *just de*, *precis*, som Green-Vänttinen (2001:332) skriver att representerar olika typer av uppbackningar i helsingforssvenska fanns representerade i materialet. *Okej*, som av Nelson m.fl. (2015:150) nämns

som en av de vanligaste uppbackningarna i de finlandssvenska materialen fanns det inte heller belägg för i mitt material.

Green-Vänttinen skriver (2001:334) att det vore viktigt att undersöka uppbackningar i barn- och ungdomssamtal. Det är alltså uppenbart att även ålder har en betydelse för språkbruket. Ur min egen erfarenhet är uppbackningsbruket i helsingforssvenskan och främst i ungdomsspråket något annorlunda än det som presenteras i Green-Vänttinen 2001. Uppbackningar i svenskspråkiga samtal tas in även från finskan och engelskan och dessutom kan också svordomar och onomatopoetiska uttryck och –ljud användas i uppbackande funktion. Uppbackningsbruket hänger alltså sannolikt även ihop med samtalsstilen. Frekventa uppbackningar hos ungdomar i helsingforsfinlandssvenskan skulle jag själv säga att är bland andra *what*, *oh shit* från engelskan, och *jep*, *älä* från finskan samt svordomar som *va fan*. Uppbackningar inom en viss gemenskap anser jag att kan sägas vara pragmatisk kunskap och ett språkligt fenomen man kanske inte aktivt lägger märke till eller tänker på, men reagerar på då det inte följer det mönster man är van vid.

Green-Vänttinen (1995:87) skriver att alla material hon analyserat innehåller uppbackningar, men att hur frekvent bruket av dem är, varierar kraftigt. Dessutom, skriver Green-Vänttinen (1995:87), att analysen visar att genren inte utan förbehåll kan anses vara den faktor som påverkar förekomsten av uppbackningar. Samtalsstil och turlängd däremot verkar vara faktorer som påverkar förekomsten och frekvensen av uppbackningar. Om turerna är korta, hinner lyssnaren inte backa upp medan långa turer som består av flera meningsenheter erbjuder flera tillfällen för lyssnaren att bidra med uppbackningar, menar Green-Vänttinen (1995:87).

Det ovannämnda stämmer överens med mitt material, eftersom båda samtalen innehåller uppbackningar och alla samtalsdeltagare använder dem. Precis som Green-Vänttinen (1995:87) skriver, verkar samtalsstilen och turlängden påverka förekomsten och frekvensen av uppbackningar även i mitt material. Sammanfattningsvis kan jag konstatera att uppbackningarnas funktion utgående från mitt material verkar vara den samma i första och andraspråkssamtal men det hur uppbackningarna sedan ser ut och vad det beror på kan den här avhandlingen inte ge något uttömmande svar på. Detta beror dels på vems uppbackningar och vems uppbackningsbruk man jämför med och dels på i vilken samtalssituation man jämför uppbackningsbruket med.

8.3 Går det att granska uppbackningar som en yttring av andraspråksinlärnarnas interaktionella kompetens?

Ur min studie framgår det att utgå från uppbackningar i granskningen av en talares interaktionella kompetens inte är möjligt eller åtminstone inte ändamålsenligt. Det går inte att urskilja en enskild faktor så som uppbackningar för en analys av den interaktionella kompetensen. Det är med andra ord inte uppbackningarna i samtalen som påverkar känslan av den interaktionella kompetensen, utan ett sammantaget intryck av turfördelning, initiativ, engagemang, reparationer, uppbackningar och pauser. Dessutom har även en gemensam tolkning av samtalssituationen och tolkning av kontextualiseringssignalerna samt en liknande samtalsstil betydelse för hur samtalet utformar sig och för hur den interaktionella kompetensen realiserar.

Trots att uppbackningar som sådana inte kan granskas som ett uttryck för den interaktionella kompetensen är de en viktig del av kommunikationen eftersom de används för att signalera kontakt, engagemang, intresse och förståelse. Uppbackningar är alltså inte överflödiga och att som andraspråkstalare kunna använda uppbackningar som signalerar lyssnarens attityd till det sagda, anser jag att skulle underlätta kommunikationen för andraspråkstalarna med såväl första- som andraspråkstalare. Det är också viktigt för andraspråkstalaren att veta när man behöver backa upp och vad det signalerar åt den som talar när man inte gör det. Dessutom är det viktigt att känna till hur man signalerar problem i ett samtal och att be om klargöranden om man inte förstår.

Det jag framom uppbackningsbruket upplever som den starkast bidragande faktorn för realiseringen av den interaktionella kompetensen är stämningen och känslan av att så att säga vara på samma spår i ett samtal. Nilsson & Waldemarson (2016:88) menar att det inte räcker att endast "höra och uppfatta" när det handlar om kommunikation. Ett riktigt lyssnande innebär istället att man ska höra, uppmärksamma, förstå och reagera på det som sägs samt att visa att det som sägs är viktigt. När man backar upp gäller det för att framstå som engagerad alltså att inte endast kvittera det sagda, utan också ta ställning till det. (Nilsson & Waldemarsson 2016:88.)

Vidare hänvisar Nilsson & Waldemarson (2016:90) till Bostrom 2011, som menar att lyssnandet är en social process och att lyssnaren samtidigt som hen lyssnar på budskapets innehåll även måste "bekräfta den andre, definiera relation och situation, läsa av omgivningen, planera vårt eget tal och våra egna reaktioner och dessutom undvika att fastna i svårigheter med att tyda det som sägs och

görs”. Lyssnandet ställer alltså höga villkor på andraspråkstalaren och kräver att andraspråkstalaren har en hög språkförmåga för att samtidigt klara av att förstå vad talaren säger, reflektera över sin egen åsikt till det sagda, planera ett eventuellt svar och samtidigt signalera allt detta verbalt till talaren.

Den interaktionella kompetensen och dess utveckling verkar utgående från mitt material ha ett samband med den språkliga kompetensen och hur mycket språklig input andraspråkstalaren får. Eftersom skillnaden i språkförmågan mellan informanterna i det första och andra samtalet var så stor är det naturligt att också uppbackningsbruket mellan de två samtalen skiljde sig åt. I det första samtalet var inte informanterna ännu så långt hunna i sina språkstudier och kan naturligtvis inte heller förväntas kommunicera på samma sätt som en förstaspråkstalare. I det andra samtalet däremot talade alla informanterna svenska flytande och hade dessutom studerat språket på universitetsnivå. Dessutom använde åtminstone två av informanterna så gott som dagligen svenska i sitt arbete. En sannolikt bidragande orsak till realiseringen av den interaktionella kompetensen är alltså hur mycket umgänge informanterna har med förstaspråkstalare i sin vardag.

Att Minna berättar att hon sjunger i en svenskspråkig kör och att hon att en av orsakerna till att hon vill förbättra sin svenska är att kunna prata med de andra körmedlemmarna, kan vara en orsak till att hennes pragmatiska och interaktionella kompetens framstår som högre än de två andra samtalsdeltagarnas i det första samtalet. Min utgångspunkt var att alla i samtalet är jämlika i den meningen att andraspråkstalarna inte i första hand är andraspråkstalare och jag en representant för en institution, det vill säga universitetet. På grund av detta anpassade jag inte mitt sätt att tala till att vara långsammare eller enklare till sin utformning. De ovannämnda faktorerna verkar i det första samtalet leda till en asymmetri där jag representerar en institution och är förstaspråkstalare och informanterna lekmän och andraspråkstalare, medan de inte i det andra samtalet verkar ha en lika stor betydelse.

Jag anser inte heller att det går att i ett samtal frånse icke-verbala signaler så som blickar, miner och kroppsspråk. Då man granskar interaktion är det inte bara det som sägs som spelar en roll utan de icke-verbala signalerna har en minst lika stor betydelse. Eftersom min avhandling handlade om verbala uppbackningar, har jag inte tagit upp icke-verbala signaler som uppbackningar, trots att detta skulle ha breddat förståelsen av uppbackningsbruket.

9. DISKUSSION

Syftet med denna avhandling har varit att granska användningen av uppbackningar i två andraspråkssamtal samt att se om bruket av uppbackningar kan sägas vara indikatorer på inlärnas interaktionella kompetens. I det som följer kommer jag att diskutera resultaten som framkommit ur avhandlingen genom att först göra en tillbakablick på avhandlingen, sedan skriva om pedagogiska tillämpningar av det som framgått ur den och slutligen föreslå vidare forskning.

9.1 Tillbakablick

Då jag inledde arbetet med att skriva min pro gradu-avhandling var min tanke att bruket av uppbackningar skulle vara en stark indikator på hur väl kommunikationen i ett samtal fungerar. Under skrivprocessens gång kom mitt tänkesätt ändå att ändras och jag är nu av den åsikten att en enda faktor, så som uppbackningar, inte har en särskilt stor betydelse för hur interaktionen i ett samtal fungerar och för hur de interaktionella resurserna fördelas mellan samtalsdeltagarna.

Interaktionell kompetens är ett komplext och mångfacetterat fenomen som inte låter sig fångas genom en analys av enskilda faktorer. Den är också svårgriplig genom att en enda persons uppfattning om interaktionen inte kan svara för hur de andra parterna i samtalet uppfattat den. För att förstå hur den interaktionella kompetensen realiserar, borde egentligen alla parter i samtalet komma till tals och berätta hur de uppfattat situationen och slutsatsen sedan dras ur ett sammandrag av dessa. Detta är komplicerat av flera olika anledningar. Dels är det inte säkert att en lekman besitter tillräckligt mycket förståelse för samtalets struktur och hur ett samtal fungerar för att ge en sådan bedömning. Dels är det inte heller säkert att samtalsdeltagarna senare steg för steg kan analysera hur de tänkte och kände i en viss del av samtalet, eftersom minnet är föränderligt och försumbart.

Således blir en analys av interaktionell kompetens egentligen en yttring av den känsla samtalssituationen lämnat efter sig. Jag tror att det som såväl samtalare som bedömare i muntliga provsituationer mycket baserar sin uppfattning på om ett samtal så att säga fungerade eller inte är den känsla samtalet lämnat efter sig, det vill säga att samtalet flöt smidigt eller att det inte gjorde det. Jag anser att det är viktigt både för andraspråkstalare och de som arbetar med dem, bland annat

lärare och språktestare, att vara medvetna om detta, eftersom en bedömning av språkförmågan som baserar sig på en känsla inte kan vara tillräcklig.

Under skrivprocessen stärktes min upplevelse om att samtal är komplicerade eftersom de samtidigt befinner sig på så många nivåer och har flera olika lager. Att endast se på uppbackningarna och med hjälp av samtalsanalys säga något om dem är relativt enkelt, uppbackningar finns eller finns inte och ser ut eller ser inte ut på ett visst sätt. En transkription av ett samtal fångar vad som faktiskt sker i samtalet, men säger inget om hur samtalet känns för samtalsdeltagarna. Psykologiska och sociolingvistiska faktorer spelar i mitt tycke mer in i samtalet än vad som sägs gör.

Ålder, kön och samtalsstil har en stor betydelse för hur samtalen i mitt material utvecklas. I det första samtalet är samtalsstilen "respekt och hänsynsstilen", två av tre deltagare är äldre (34 respektive 65 år) och miljön är obekant för informanterna. Två av tre informanter i det första samtalet är män, medan en är kvinna. I det andra samtalet är samtalsstilen "närhets- och engagemangsstilen", alla informanterna är unga vuxna, två av tre är kvinnor och alla var bekväma med omgivningen eftersom de vistats i universitetets utrymmen tidigare i andra sammanhang.

Målen i samtalen verkar vara annorlunda, det första orienterar sig mot sak, det vill säga att besvara forskarens frågor så bra som möjligt, medan det andra orienterar sig mot relation och har en betydligt mer social funktion. Jag anser också att en av de mest intressanta upptäckter i min avhandling är att informanterna orienterar sig mot så olika samtalssituationer och att tolkningen av samtalsramen och kontextualiseringssignalerna är så annorlunda. Själva situationen var ju närmast identisk, jag satt och småpratade med tre stycken andraspråkstalare och jag upplever inte att jag själv gjorde något annorlunda från ett samtal till ett annat. Ändå ser samtalen totalt olika ut. Detta ser jag själv som ett belägg för att en samtalssituation inte "är" något per se, utan blir till det som samtalsramen tillsammans gör det till. Det framstår också som att det är möjligt att deltagare i ett och samma samtal kan orientera sig mot olika mål.

Det jag ovan skrivit tycker jag att stärks av det Nordberg (2013:13–14) skriver; alltså att den sociala dimensionen av språket är mycket betydande och till och med kan sägas vara viktigare än den kognitiva och kommunikativa dimensionen. Samtal, yttranden och enskilda ord har sociala innebörder och får sociala konsekvenser. Språkliga yttranden tillkommer i en social situation och påverkar den i någon mån. Språkliga yttranden definierar eller omdefinierar den pågående aktiviteten, väcker och initierar reaktioner, tankar, handlingar eller känslor hos samtalspartners.

Dessutom medför de förpliktelser och socialt ansvar. Samtal innehåller en mängd socialt finsnickeri för att underlätta konstruktiv samvaro och avvärja kommunikativa sammanbrott, skriver Nordberg (2013:32.).

För att den interaktionella kompetensen ska kunna sägas vara hög i ett samtal, krävs det att alla samtalsparter är aktiva i att samkonstruera såväl samtalet som en helhet som sina egna bidrag. För att göra detta, behöver samtalsdeltagarna vara medvetna om samtalets struktur och vilket mål samtalet orienterar sig mot, exempelvis om samtalet är relations- eller sakinriktat. Adelswärd (1991:111) skriver att kolliderande samtalsstilar kan leda till att ett samtal uppfattas som misslyckat. Försök att förmedla respekt och eftertanke kan uppfattas som kyla och ointresse, medan försök att förmedla engagemang och närhet kan upplevas som påträngande maktutövning.

Adelswärd (1991:111) fortsätter med att skriva att liknande samtalsstilar hos samtalsdeltagarna förmedlar ett underliggande budskap om att man är på samma våglängd med varandra. Skilda samtalsstilar kan å andra sidan skapa distans mellan samtalsdeltagare. Att ha olika mål med samtalet ledde i det första av mina material till att de interaktionella resurserna fördelades ojämnt, vilket ledde i sin tur ledde till att min uppfattning av samtalet var att det fanns brister i kommunikationen. I det andra samtalet däremot orienterade sig alla samtalsparter mot en social dimension av språket, vilket gjorde att min uppfattning av samtalet var att kommunikationen fungerade utan problem och att samtalet hade ett gott flyt. Detta i sin tur berodde på att det var samma mål jag själv hade med samtalet.

Nelson m.fl. (2015:141) skriver att samtal är dynamiska växelspel som kännetecknas av initiativ och olika former av återkoppling. Den aktuella situationen, samtalsdeltagarnas förhållande till varandra samt den språkliga och kulturella inramningen påverkar vem som gör vad i samtalet. Med det här vill jag poängtera att det inte går att komma ifrån den mänskliga faktorn då man analyserar och skriver om samtal, eftersom sociala regler och konventioner spelar en så stor roll i dem. Dessutom har vår relation till dem vi talar med också en betydelse för hur vi uppfattar den aktuella situationen och samtalspartnerns interaktionella förmåga (se Fogtmann 2007a via Sheikhi 2013:34).

Att bli accepterad, bekräftad och förstådd samt att känna samhörighet med andra människor kan sägas vara djupt mänskligt. Därför tycker jag att det inte oviktigt att beakta sådana faktorer då man ser på samtal. En annan faktor, som jag redan tidigare diskuterat, är vilka förväntningar samtalarna

går in i samtalet med; hur de tolkar och reagerar på den sociala ramen och hur de följer de kontextualiseringssignaler de plockar upp ur kontexten. Att ha olika förväntningar på en social situation och ett samtal leder till konflikt eftersom det sällan går att sätta fingret på vad det är som sviker förväntningarna och antagligen dessutom otänkbart att högt berätta för sina samtalspartners vilka förväntningar man har på det aktuella samtalet. Detta skulle också strida mot de vardagliga samtalens föränderliga och spontana natur.

En utmaning i att granska den interaktionella kompetensen och att själv delta i samtalsmaterialet är att det inte går att vara helt objektiv. En fråga som min studie väckte hos mig och som jag inte kan ge några uttömmande svar på är; är ett samtal ett fungerade samtal bara om det följer strukturen i ett förstaspråkssamtal? Jag tror också att det är viktigt att beakta att ett samtal kan kännas bättre för en samtalare om hen känner sig bekräftad av och intressant för sina samtalspartners och att samtalet bidrar med en känsla av samhörighet. Sådana faktorer är svåra att mäta vetenskapligt och blir naturligtvis subjektiva, eftersom ingen av oss kan ställa oss utanför oss själva i en bedömning av ett samtal vi själv deltagit i.

För att kunna dra några långtgående slutsatser om de faktorer jag ovan skrivit om skulle jag behöva ett större material att analysera, men det var inte möjligt att göra för en pro gradu-avhandling på grund av dess ringa omfattning. Jag anser också att det skulle vara bra att utarbeta en modell för inspelningssituationen där man skulle få fram ett så naturligt samtal som möjligt med de förutsättningar som finns och på så sätt försöka komma ifrån den institutionella situationen. Det jag ovan skrivit vill jag ta upp eftersom jag förstår att resultaten av min studie inte direkt är överförbara på annat material. Jag hoppas ändå att min strävan efter att diskutera materialet och upptäckterna i det ur flera olika synvinklar ska bredda läsarens förståelse för komplexiteten i en analys av genuint samtalsmaterial.

En annan insikt denna avhandling väckte hos mig var att jag inte skulle göra en dylik studie med ett material där jag själv deltar som samtalspart. Ett problem som jag också insåg att fanns efter inspelningssituationerna var att jag inte själv syns på videoinspelningarna. Detta ledde till att jag endast kunde lyssna på min röst på bandspelaren. Därför blev jag beroende av mina anteckningar och minnesbilder, vilket naturligtvis inte var optimalt. Jag anser också, som jag tidigare skrivit, att det skulle vara bättre att vara flera personer som diskuterade samma material och på det sättet skapa en mer nyanserad analys. Det jag ändå upplevde som den största utmaningen i analysen av

mitt material var att göra en objektiv analys av den interaktionella kompetensen utan några direkta kriterier eller riktlinjer, eftersom några sådana mig veterligen inte existerar. Skulle sådana ha funnits att tillgå, skulle avhandlingen ha fått karaktären av en bedömning eller ett muntligt språkprov eftersom jag hade varit tvungen att utvärdera hur väl informaterna presterade jämfört med de uppställda kriterierna.

9.2 Pedagogiska tillämpningar

Jag ska nu gå över till att skriva om de pedagogiska tillämpningarna av upptäckterna i min avhandling.

För tillfället läser och studerar många svenska i Finland på grund av den obligatoriska skolsvenskan. Dessutom har vi vuxna inlärare eftersom svenskspråkiga regioner t.ex. Österbotten erbjuder arbetsmöjligheter för invandrare. Det framgick ur mina material att flera av informanterna ansåg att svenska är lättare att lära sig än finska och dessutom var två av informanterna i det första samtalet intresserade av att utföra högskolestudier på svenska i Finland. Jag anser att det således är en fördel om Finland kan erbjuda god undervisning i svenska som andraspråk samt program i svenska för invandrare. I det andra samtalet hade informanterna studerat svenska utomlands och använder nu svenska i sina studier och arbeten.

Ur mina egna erfarenheter som språkstuderande i både grundskolan och gymnasiet och utgående från de studier och avhandlingar jag bekantat mig med under skrivandet av denna avhandling skulle jag vilja förslå mer fokus på interaktion och psykologiska faktorer i språkundervisningen. Utgående från studier (se t.ex. Sheikhi 2013 och Eklund Heinonen 2009) verkar det som att flyt, initiativ och engagemang hos andraspråkstalaren ger en positiv bild hos lyssnaren, och att utveckla sådana egenskaper anser jag att borde beaktas i undervisningen av såväl kommande språklärare som eleverna under språklektioner.

Sheikhi (2013:227) kommer i sin avhandling fram till att kunskaperna i svenska inte är avgörande för hur framgångsrikt samarbetet mot delad förståelse i ett samtal mellan en andraspråkstalare och förstaspråkstalare är. Samtalsförmågan och mer bestämt andraspråkstalarens grad av samtalsaktivitet spelar en större roll än andraspråksfärdighet för hur första- och andraspråkstalaren tillsammans lyckas övervinna förståelseproblem. Samtalsaktivitet innebär till exempel mängden

egna initiativ, att ställa följdfrågor och kontrollfrågor samt att ge tät återkoppling såväl verbalt som icke-verbalt, skriver Sheikhi (2013:228). Sheikhi (2013:228) skriver ytterligare att graden av samtalsaktivitet hos hennes fyra informanter hänger samman med både deras vana vid liknande samtalssituationer och det egna sättet att samtala.

Eklund Heinonen (2009) i sin tur lade i sin avhandling märke till att en del av informanterna i det svenska Tisus-provet (Test i svenska för universitets- och högskolestudier) avvek från de andra. En av informanterna, Ursula hade en grammatiskt hög nivå, men underkändes trots allt i provet, vilket sannolikt berodde på att hennes kommunikativa förmåga inte ansågs tillräckligt hög i provet. Ursula framstod som trevande, missförstod emellanåt frågorna och visade tecken på bristande flyt (Eklund Heinonen 2009:163). En av de andra informanterna, George, godkändes trots att hans grammatiska nivå var lägre, och detta menar Eklund Heinonen (2009:163) att sannolikt berodde på hans goda kommunikativa förmåga. George interagerade, tog eget initiativ och plats i samtalet, skriver Eklund Heinonen (2009:163).

Trots att det naturligtvis finns många olika orsaker till att studera och lära sig språk, tänker jag ändå att man inte gör så mycket med språkkunskaper som man inte kan eller vågar använda i verkliga situationer. Undervisning i interaktion och det levande språket skulle kunna vara något som motiverade eleverna och som de upplevde som roligt och intressant som omväxling till den mer traditionella läroboksbaserade undervisningen. Som läxor och att göra utanför klassrummet kunde det vara bra för inlärarna att vistas i situationer där språket används. Under lektionerna kunde man se på inspelat material och observera interaktionellt beteende ur det. Jag anser att undervisningsschemat behöver ha plats för undervisningen av interaktionella faktorer. Eftersom muntlig förmåga anses vara allt viktigare och eventuellt dessutom i fortsättningen bedöms genom muntliga prov, borde också undervisningens form anpassas därefter.

Jag anser också att det i språkundervisningen skulle behövas mer fokus på psykologiska aspekter och det som kallas "willingness to communicate", ledigt översatt en vilja att kommunicera. Macintyre et al. (1998:547) skriver att framkalla viljan att kommunicera verkar vara en avgörande beståndsdel av den moderna andraspråksundervisningens pedagogik. Eftersom fokus tidigare låg på grammatiskt kunnande hade eleverna en hög lingvistisk kompetens, men saknade kunskap om ett autentiskt språkbruk. Att fokus idag ligger på kommunikativ kompetens kan utgöra ett liknande problem, nämligen att inlärarna i princip är förmögna att kommunicera, i synnerhet inuti

klassrummet, men kanske inte är villiga att göra det utanför klassrumsmiljön. Macintyre et al. (1998:547) menar att språkinlärningsprocessens slutgiltiga mål borde vara att hos studerandena framkalla en vilja att söka sig till situationer där de kan kommunicera och viljan att sedan verkligen kommunicera i de situationerna.

9.3 Förslag för vidare forskning

Eftersom denna avhandling till sin omfattning är så kort återstår mycket som skulle vara intressant för vidare forskning. Jag anser för det första att det skulle vara viktigt att granska kriterierna för analys och bedömning av den muntliga språkförmågan med koppling till interaktionell kompetens. Detta gäller i synnerhet ifall planerna om att inkludera muntliga delar i studentprovet blir verklighet. Det är viktigt att vara klar över vad det egentligen är vi mäter när vi mäter den muntliga språkförmågan och vad är det vi granskar när vi analyserar och bedömer interaktion.

Även bedömarens och bedömningsintervjuarens ställning är faktorer som jag anser att är viktiga att forska vidare i eftersom min avhandling och studier så som Sheikhi 2013 pekar på att även intervjuaren är en del av interaktionen och inte en neutral, utomstående part i ett samtal. Frågan om samtalsstil blir relevant i gruppssamtal och flerpartssamtal eftersom kolliderande samtalsstilar och mål påverkar samtalets utgång. Frågor som skulle vara centrala att utreda är vem som ska anpassa sig till vems samtalsstil och hur förhandlingen om deltagarram och samtalsstil sker.

För vidare forskning skulle det också vara relevant att studera hur man kan lära sig att interagera och använda språket i andraspråksklassrummet, vilket jag diskuterat i föregående delkapitel. Utvecklingen av interaktionell kompetens skulle kunna studeras genom en longitudinell studie där man följde med informanternas utveckling under en längre tid. I anknytning till detta skulle det vara intressant att utreda vilken betydelse den kultur och bakgrund andraspråkstalare kommer ifrån har för deras interaktion. Kulturella aspekter och mönster i förstaspråket har trots allt en betydelse för kommunikationen mellan människor, i synnerhet då de kommer från olika kulturer och har sinsemellan olika förstaspråk.

Även angående uppbackningar finns det aspekter jag anser att skulle vara värda att forska vidare i. Ett förslag på forskning om uppbackningar gäller hurdana uppbackningarna är hos olika

åldersgrupper och i olika varieteter av svenskan. Precis som Green-Vänttinen (2001:334) tycker även jag att uppbackningar hos barn och ungdomar skulle vara en relevant kategori att se på, eftersom dessa gruppers uppbackningsbruk inte är så välkänt. Även icke-verbala uppbackningar som kroppsspråk, blick, skratt, onomatopoetiska uttryck och svordomar i svenskan skulle vara värda sina egna studier.

TRANSKRPTIONSNYCKEL

Transkriptionsnyckeln är hämtad från Tur och ordning (Lindström 2008)

[	överlappning inleds
]	överlappning slutar
=	1. yttranden hakas på varandra utan hörbar paus 2. yttrandet fortsätter på en annan rad
(.)	en mikropaus = en paus under 0,2 sekunder
(1, 2)	en paus uttryckt i sekunder
ja:a	legatouttal (kolon mellan två identiska vokalljud)
ja:	förlängt ljud (kolon efter ett vokal- eller konsonantljud)
ja:	förlängt vokalljud med samtidig tonuppgång
ja	betonad stavelse
#ja#	tal med knarr i rösten
ja	tal med skratt i rösten
"ja"	förställd röst (t.ex. vid återgivet tal)
JA	högre röststyrka än i omgivande tal (kort segment)
+ja+	högre röststyrka än i omgivande tal (längre segment)
°ja°	lägre röststyrka än i omgivande tal
>ja<	snabbare tal än i omgivande tal
<ja>	långsammare tal än i omgivande tal
ja-	plötsligt avbrott
ju'nte	kontraherad uttalsform ('ju inte')
.ja	ordet sägs på inandning
.h/.hh	inandning (kortare/längre)
h/hh	utandning (kortare/längre)
pt	smackande ljud
(ja)	transkriptionen är osäker
?:	talarens identitet är osäker
( )	ohörbart
((skratt))	transkriberarens kommentarer
((...))	transkriptionen fortsätter men är utelämnad
,	rak intonation (fortsättningston)
.	fallande intonation
?	tydligt stigande intonation
¿	något stigande intonation
↑	lokal tonhöjning
↓	lokal tonsänkning

LITTERATUR

Adelswärd, Viveka (1991), *Prat, skratt, skvaller och gräl - och annat vi gör när vi samtalar*. Brombergs: Kristianstad.

Adelswärd, Viveka (1992), Kommunikativa stildrag – om tystnad och turtagande, skrattande och frågande. I: Strömquist, S. (red.) *Tal och samtal*. Lund: Studentlitteratur. S. 127-149

Allwood (1988), Om det svenska systemet för återkoppling. I: Linell, P. m.fl. (red.) *Svenskans beskrivning 16:1*. Linköping: Universitetet i Linköping. S. 89-106

Alwood (1994), Om dialogreglering. I: Jörgensen, N. m.fl. (red.), *Språkbruk, grammatik och språkförändring. En festskrift till Ulf Teleman, 13.1.1994*. Lund: Lunds universitet. S. 3-13

Barraja-Rohan, A.M. (2011), Using conversation analysis in the second language classroom to teach interactional competence. I: *Language Teaching Research*, 15 (4). S. 497-507

Charles, Mirja-Liisa & Louhiala-Salminen, Leena (2007), Vems språk talas, vilken är verksamhetskulturen? Intern kommunikation och spårkval i finnsk-svenska fusionerade företag. I: Kangas, Olli & Kangasharju, Helena (red.), *Ordens makt och maktens ord. (Svenskt i Finland – finskt i Sverige. IV.)* Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 416-447

Chomsky (1965), *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, MA: MIT Press

Drew, Paul & Heritage, John (1992), Analyzing talk at work: an introduction. I: Drew, Paul & Heritage, John (red.), *Talk at work – Interaction in institutional settings*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 3-66

Eklund Heinonen, Maria (2009), *Processbarhet på prov - Bedömning av muntlig språkförmåga hos vuxna andraspråksinlärare*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk 78. Uppsala: Uppsala universitet. Doktorsavhandling.

Ellis, Rod (1995), *The Study of Second Language Acquisition*, 3 uppl. Oxford: Oxford University Press.

Firth, Alan & Wagner, Johannes (1997): On Discourse, Communication, and (Some) Fundamental Concepts in SLA Research. I: *The Modern Language Journal* 81 (3). S. 285-300

Firth, Alan & Wagner, Johannes (2007): Second/Foreign Language Learning as a Social Accomplishment: Elaborations on a Reconceptualized SLA. I: *The Modern Language Journal*, 91, 51. S. 800-819

Forskningsetiska delegationen (TENK) (2013), *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland – Forskningsetiska delegationens anvisningar 2012*. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen. Tillgänglig via: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Gardner, Rod (2001): *When Listeners Talk. Response Tokens and Listener Stance*. Amsterdam: J. Benjamins Publication.

Gardner, Rod & Wagner, Johannes (red.), (2004), *Second language conversations*. London; New York: Continuum.

Gardner, Rod & Wagner, Johannes (2004): General Editors' Forword. I: Gardner, Rod & Wagner, Johannes (red.), *Second language conversations*. London; New York: Continuum.

Green-Vänttinen, Maria (1995), Uppbackningar i samtal – funktion och frekvens. I: *Svenskan i Finland 3, Föredrag vid tredje sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland, Helsingfors, 14-15 oktober 1994*. Meddelanden utgivna genom Ann-Marie Ivars och Mirja Saari. Helsingfors: Helsingfors universitet.

Green-Vänttinen, Maria (2001), *Lyssnaren i Fokus – En samtalsanalytisk studie i uppbackningar*. Studier i nordisk filologi utgivna genom Ann-Marie Ivars. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. Doktorsavhandling.

Goffman, Erving (1955), On Face Work. An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. I: *Psychiatry. Interpersonal and Biological Processes* 18. S. 213-231

Goffman, Erving (1983), The interaction order. American Sociological Association, 1982 Presidential Address. I: *American Sociological Review* 48 (1). S. 1-17

Goffman, Erving (1975) *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Harmondsworth: Penguin.

Gumperz, John (1982) *Discourse strategies, Studies in interactional linguistics 1*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gumpertz, John J. & Cook-Gumperz, Jenny (1982), Introduction: Language and the communication of social identity. I: *Language and social identity*, Gumperz, John J. (red.). S. 1-21

Gunnarsdotter Grönberg, Anna (2013), Ungdomsspråk. I: Sundgren, Eva (red.), *Sociolinguistik*, 2 uppl. Stockholm: Liber. S. 236-273

Hall, Joan Kelly & Pekarek Doehler, Simona (2011), L2 Interactional Competence and Development, kapitel 1. I: *L2 Interactional Competence and Development*, Hall, Joan Kelly, Hellerman, John & Pekarek Doehler, Simona (red.). Bristol: Multilingual Matters

Hasanen, Liisa (2001) *Användningen av partiklar i samtal mellan andraspråksinlärare. En analys av uppbackningar, svarsord och samtalsreglerande signaler*. Pro gradu-avhandling vid Helsingfors universitet.

Heritage, John (1989), Current developments in conversation analysis, kapitel 2. I: *Conversation: An Interdisciplinary Perspective* ed. Roger, Derek & Bull, Peter. Multilingual Matters. S. 21-47

- Heritage, John (2004), Conversational analysis and institutional talk: analysing data. I: Silverman, David (red.) *Qualitative Research, Theory, Method and Practice*, 2 uppl. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications. S. 222-245
- Johnson, Marysia (2004), *A Philosophy of Second Language Acquisition*. New Haven: Yale University Press.
- Juhlin, Lotta (2005), *Den goda kommunikationen. Röst, kroppsspråk och retorik*. Lund: Studentlitteratur.
- Kasper, Gabriele (1998): Interlanguage pragmatics. I: Byrnes, Heidi (red.) *Learning foreign and second languages: perspectives in research and scholarship*, s. 183-208. New York: Modern Language Association of America.
- Kasper, Gabriele & Blum-Kulka, Shoshana (red.) (1993), *Interlanguage pragmatics*. New York: Oxford University Press.
- Kasper, Gabriele & Rose, Kenneth R. (2002), *Pragmatic Development in a Second Language*. Malden, MA : Blackwell.
- Kurhila, Salla (2000): Keskusteluanalyysin esittelyä ja rajankäyntiä - kakkoskielisten keskustelujen haaste. I: Sajavaara, Kari & Piirainen-Marsh, Arja (red.): *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- “Ulos opetustilanteesta. Kielenoppimisen laajenevat kontekstit” (under arbete), SKS, redigerad av Kurhila, Kotilainen & Kalliokoski.
- Language Teaching Research 15 (4)
- Lehti-Eklund, Hanna (2013): Code-switching to first language in repair – A resource for students’ problem solving in a foreign language classroom. I: *International Journal of Bilingualism*. S. 132-152
- Lilja, Niina (2010), *Ongelmasta ymmärrykseen. Toisen aloittamat korjausjaksot kakkoskielisessä keskustelussa*. Jyväskylä studies in humanities. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Doktorsavhandling. Tillgänglig via: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25630/9789513941161.pdf?sequence=1>
- Linell & Gustavsson (1987), Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens. I: *SIC (Studies In Communication 15)*. Linköping: Linköpings universitet.
- Lindström, Jan (2008), *Tur och ordning*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Markee, Numa (2000), *Conversation analysis*. Mahwah (N.J.): Lawrence Erlbaum Associates.
- Macintyre, Peter D., Clément, Peter, Dörnyei, Zoltan & Noels, Kimberly A. (1998), Conceptualizing Willingness to Communicate in a L2: A Situational Model of L2 Confidence and Affiliation. I: *The Modern Language Journal*, vol 82 (4). S. 545-562

- Mori, Junko (2007), Border Crossings? Exploring the Intersection of Second Language Acquisition, Conversation Analysis, and Foreign Language Pedagogy. I: *The Modern Language Journal* Vol. 91 (51). S. 849-862
- Nelson, Marie (2010), *Andraspråkstalare i arbete. En språkvetenskaplig studie av kommunikation vid ett svenskt storföretag*. Skrifter utgivna av Institutionen för Nordiska språk vid Uppsala universitet 82. Uppsala: Uppsala universitet. Doktorsavhandling.
- Nelson, Marie, Henricson, Sofie, Norrby, Catrin, Wide, Camilla, Lindström, Jan & Nilsson, Jenny (2015), Att dela språk men inte samtalsmönster: återkoppling i sverigesvenska och finlandssvenska handledningssamtal. I: *Folkmålsstudier* 53. S. 141-166
- Nilsson, Björn & Waldemarson, Anna-Karin (2016), *Kommunikation – Samspel mellan människor*. 4:4 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Nordberg, Bengt (2013) Vad är sociolingvistik? I: Sundgren, Eva (red.), *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber. S. 13-58.
- Nordenstam, Kerstin (1990), Hur talar män och kvinnor till vardags? I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1/1990. S. 32-42
- Norrby, Catrin (2014), *Samtalsanalys – Så gör vi när vi pratar med varandra*, 3:2 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Catrin & Håkansson, Gisela (2007), *Språkinläring och språkanvändning - Svenska som andraspråk i och utanför Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Osvaldsson, Persson-Thunqvist & Cromdal (2013), Comprehension checks, clarifications, and corrections in an emergency call with a nonnative speaker of swedish. I: *International Journal of Bilingualism* 17:2. S. 205-220
- Reuter, Mikael (1992), Swedish as a pluricentric language. I: Clyne, Michael (red.), *Pluricentric languages. Differing norms in different nations*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter. S. 101-116
- Richie, William C. & Bhatia, Tej K. (1996) Second language acquisition: introduction, foundations and overview. I: *Handbook of second language acquisition* ed. Richie and Bhatia. S. 1-4
- Roberts, Celia & Cooke, Melanie (2009): Authenticity in the EOSL Classroom and Beyond. I: *Tesol Quarterly* 43 (4). S. 620-642
- Saari, Mirja (1994). Diskurspartiklar i sociokulturell belysning. I: Jörgensen, Nils m.fl. (red.), *Språkbruk, grammatik och språkförändring: en festskrift till Ulf Teleman*. Lund: Lunds universitet. S. 65-74
- Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A., Jefferson, Gail (1978) A Simplest systematics for the organization of turn taking for conversation. I: Schenkein, Jim (red.), *Studies in the organization of conversational interaction*. Language, Thought and Culture series. New York: Academic Press Inc. S. 7-55

Schegloff, Emanuel, Koshik, Irene, Jakoby, Sally & Olsher, David (2002), Conversation analysis and applied linguistics. I: *Annual Review of Applied Linguistics* 22 (1).S. 3-31

Schmidt, Richard (1993) Consciousness, learning and interlanguage pragmatics I: Blom-Kulka, Shoshana (red.) *Interlanguage pragmatics*. S. 21-42

Seedhouse, Paul (2004), *The Interactional Architecture of the Language Classroom: A Conversation Analysis Perspective*. Malden, MA: Blackwell Publishing.

Sheikhi, Karin (2013): *Vägar till förståelse. Andraspråkstalare i samtal med en studie- och yrkesvägledare*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 21. Göteborg: Göteborgs universitet. Doktorsavhandling.

Sidnell, Jack (2010), *Conversation Analysis – An Introduction*. Chichester, U.K.; Malden, MA: Wiley-Blackwell.

Sipari, Saana (2013) *Stöd i samtalet. En analys av högstadielävernans användning av uppbackningar och reparationer i ett muntligt prov*. Pro gradu-avhandling vid Helsingfors universitet.

Skolverket (2009): *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning*. Rådet för kulturellt samarbete, Utbildningskommittén och Enheten för moderna språk i Strasbourg. Mölnlycke: Elanders. Tillgänglig via:
https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/om-oss/publikationer-och-nyhetsbrev/sok-publikationer/svid12_5dfee44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpубext/trycksak/Blob/pdf2144.pdf?k=2144

Sundberg, Gunlög (2004), *Asymmetrier och samförstånd i rekryteringssamtal med andraspråkstalare*. Stockholm Studies in Scandinavian Philology, New series 38. Stockholm: Almqvist & Wiksell International. Doktorsavhandling.

TESOL Quarterly 43 (4)

The Modern Language Journal 91 (S1)

Tottie, Gunnel (1991), Conversational style in British and American English: The case of backchannels. I: Aijmer, Karin & Altenberg, Bengt (red.), *English corpus linguistics*. London: Longman. S. 254-271

Verschueren, Jef (2012), The pragmatic perspective. I: *Handbook of pragmatics, vol. 16*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. Tillgänglig via
<https://doi.org/10.1075/hop.16.prag>. Hämtat 23.4.2019.

Wirdenäs, Karolina (2013), Samtal och samtalsforskning. I: Sundgren, Eva (red.): *Sociolinguistik*. Stockholm: Liber. S. 199-235

Wagner & Gardner (red.) (2004): *Second Language Conversations. Introduction*. London, New York: Continuum. S. 1-17

Yates, Lynda (2010), Pragmatic challenges for second language learners. I: Trosborg, Anna (red.), *Pragmatics across languages and cultures*. Berlin: De Gruyter Mouton. S. 287-308

Young, Richard F. (2008), *Language and interaction: an advanced resource book*. London: Routledge.

Young, Richard F. (2011), Interactional Competence in Language Learning, Teaching, and Testing. I: Hinkel, Eli, *Handbook of research in second language teaching and learning: Volume 2*. New York: Routledge. S. 426-443